

Írta, szerkesztette: Kelemen Zoltán

Fotók: Bohus Anita, E-misszió Egyesület archívuma, Gyenes Gábor, Jo Jones (Wikimedia Commons), Juhász Adrienn Lilla, Kurucz Márta, Lenkei Péter, Misi Viktor, Eric A. Pastor (Wikimedia Commons), Stefanie C. Pupkiewicz (Wikimedia Commons), Zentai Kinga, Zentai Zsolt, Zöld Nap Egyesület archívuma

Közreműködött: Lenkei Péter, Mádi Péter Pál, Molnár Antal, dr. Neumayer Éva, Sólyom Barbara

Kiadó: Magosfa Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Alapítvány, 2601. Vác, Pf. 130. tel: (27) 375 450, e-mail: magosfa@magosfa.hu, honlap: magosfa.hu

Tördelés, nyomdai előkészítés: Endrődiné Benkő Erika

Nyomda: Multiszolg Bt.

Készült 2012-ben.

A könyv és mellékletei a <http://magosfa.hu/folyotisztitas> oldalon digitálisan is elérhetőek.

A kiadvány a „Komplex szemléletformálás erdei iskola, ökoturisztikai képzés és folyótisztítás módszereivel” című, PTKF/2300/2011. azonosító számú pályázatunk keretében jelent meg, a Vidékfejlesztési Minisztérium Zöld Forrás programja támogatásával.

A könyv a Magosfa Alapítványnál rendelhető meg postázási költség térítése fejében.

ISBN 978-963-87989-7-8

FOLYÓTISZTÍTÁSI AKCIÓK SZERVEZÉSÉNEK RECEPTKÖNYVE

A Magosfa Alapítványról

A Magosfa pártpolitikától független, nem nyereségérdekelt civil szervezet, amely elsősorban a Dunakanyar és a Börzsöny természeti, kulturális valamint humán értékeinek megőrzéséért dolgozik. Alapítványunk 2003 óta működik. Magosfa a Börzsöny második legmagasabb csúcsa, de nevünkben benne rejlik a mag és a fa szó is, valamint utal a magyar népmesék égig érő fájára.

Főbb céljaink:

- A felnövekvő nemzedék fenntarthatóságra és környezettudatosságra nevelése
- Új oktatási anyagok kidolgozása nemzeti és nemzetközi szinten
- Valós társadalmi igényeken alapuló közösségi és környezeti fejlesztések kezdeményezése
- A helyi közösség hosszú távú érdekeinek szolgálata

Eddigi eredményeink:

- Szennyezőforrások felmérése és felszámolási akciók szervezése a szobi kistérségben;
- 6 alkalommal Ipolytisztítási akció rendezése;
- tájértékek feltárása és népszerűsítése az Alsó-Ipoly mente 22 településén, továbbá értékmentő akciók szervezése;
- helyi termelők támogatása a térségben (vásárok, infótáblák, internetes adatbázis, kiadványok stb.);
- kerékpáros útvonalak fejlesztése a Dunakanyarban (jelzéstfestési munkálatok stb.);
- Kismagos Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Központ megnyitása és üzemeltetése Kismaroson;
- több tízezer gyerek környezettudatosságának erősítése terepi és beltéri programok, kiadványok útján;
- tanárok, szervezetek által is hasznosítható oktatóprogramok kidolgozása és eszközök fejlesztése (természeti és fenntarthatósági témakörökben);
- nemzetközi oktatási projektekben való részvétel (pl. idősök és gyerekek együttes környezeti nevelése);
- tanár-továbbképzések tartása terepi környezeti nevelés témakörben;
- kiadványok megjelenítése az egylapos terepi határozóktól az oktatóanyagokat tartalmazó 320 oldalas könyvig.

Szálláshely, erdei iskola és ökoturisztikai programok erdei környezetben

Kismagos Környezeti Nevelési és
Ökoturisztikai Központ

Program és helyszín lehetőségek

- baráti társaságoknak
- erdei iskola, osztálykirándulás
- egyetemistáknak
- nyugdíjasoknak
- családoknak
- egyesületeknek
- túracluboknak
- cégeknek, saját rendezvényre is
- kerékpárosoknak

- › **Tornácos oktatóépület két egybenyitható teremmel**
- › **Parkolási lehetőség**
- › **Tűzrakóhely**
- › **Kenuk, biciklik**

HELYSZÍN:

a Dunakanyarban, Kismaros vasútállomástól 2,3 km-re

SZÁLLÁSHELY:

40 fő részére

SZÁLLÁS TÍPUSA:

4 személyes szobák faházakban, emeletes ágyak, hálósák szükséges

FÜRDÉSI LEHETŐSÉG:

a felújított közösségi épületben

ÉTKEZÉS:

melegítőkonyha áll rendelkezésre, a közelben két vendéglő, Kismaroson élelmiszerbolt

KÖLCSÖNZÉS-BÉRLÉS:

- Oktató épület
- Modul-hátizsákok
- 29 db kerékpár
- 4 db kenu

MEGKÖZELÍTÉS:

Kismaros (MÁV, távolsági buszjáratok), onnan kisvasúttal vagy busszal a Morgó megállóig, onnan 5 perc séta

Magosfa Alapítvány

2623. Kismaros, Láng u. 4.

Levelezési cím: 2601. Vác, Pf. 130.

telefon: (27) 375 450

e-posta: kismagos@magosfa.hu

háló: www.magosfa.hu

Keress minket a Facebookon is!

„Tudjuk, hogy csak időleges megoldást jelentenek ezek a takarítások, de a nyári időszakban mégis sokat tesznek azért, hogy a vízi élményt, kikapcsolódást keresők számára a folyó tisztább, kellemesebb képet nyújtson. Azért nem szabad azt sem elfelejteni, hogy a cél jelentős mértékben nem csak ennek a képnek az ápolása, hanem a természeti környezetet óvó szemlélet terjesztése és a példamutatás.

Az elvégzett munka sikere ezért kettős. Egyrészt „betakarítunk” 80-100 zsák szemetet, mely talán a kitarásnak köszönhetően, mintha évről évre kevesebb lenne. Másrészt az elmúlt évek alatt a térségben híre, neve lett az akciónak. Minden évben akadnak helyi vállalkozók, boltosok, akik ezért támogatják munkánkat, s bízunk benne, hogy hat a helyben lakókra és a turistákra is. A nemes cél mellett persze élvezzük a természeti környezetet, az Ipoly minden évben más-ként megnyilvánuló arcát és a jó társaságot.” (Pataki Zsolt, 2012)

Tartalomjegyzék

Előszó	2
Folyótisztítási projektek céljai	3
Az Ipolytisztítás bemutatása	5
A folyótisztítási akciók szervezési lépései	
1. Előkészületek	9
2. Megvalósítás	23
3. Utómunkálatok	28
Problémák, tanácsok	31
Hazai példák	34
Folyótisztítás külföldön	38
Köszönetnyilvánítás	40
Zárszó	40

Előszó

Az utóbbi pár évben úgy alakult, én főzök nap mint nap a családomnak. Persze kaptam okosságokat feleségtől, anyóستól, mamámtól. De még is legtöbbet Jamie Oliver egyik szakácskönyvéből tanultam, mert stílusa lényegtörő, pontos és megnyerő volt, és mert minden olyan egyszerűnek tűnt. Elhitette velem, hogy én is meg tudom főzni a benne lévő ételeket. És lám, sikerült is mindig.

Bízom benne, hogy a könyv, címéhez hasonlóan receptkönyv lesz azok számára, akik folyó- vagy pataktisztítást akarnak szervezni. Nem tartok tőle, hogy túl sokan A-tól Z-ig elolvassák – én sem bogarásztam végig Jamie könyvét, csak az éppen szükséges receptet néztem meg. De abban bízom, hogy a projektet tervezők, kevés tapasztalattal bírók belelapoznak megfelelő helyen a kiadványba. Megtudják a hozzávalókat, technikákat, módszereket, mit és hogyan csináljanak az előkészítés, a „megfőzés” és az utómunkálatok során.

2

Hat folyótisztítást szerveztünk, még sem gondolom azt magunkról, hogy profik vagyunk a lebonyolításban. De azt állítom, hogy már nagyon jól tudjuk, hogy kell jól szervezni egy folyótisztítást – még ha a kivitelezés nem is úgy megy, ahogy szeretnénk. Vagyis tanácsadás, gondolat, ötlet szinten tudunk segíteni másoknak.

Ugyanakkor nincs itt minden témabeli tudásunk. A könyv mindenekelőtt olyan információkat tartalmaz, amelyhez máshonnan nem, vagy csak nehezen lehet hozzájutni. Tehát nem céлом általános projekttervezési, túsorozatvezetési tudás átadása – ezekben a témákban készültek már nagyon jó kiadványok, bátran ajánlom azokat olvasásra.

Hiszem azt is, hogy a könyv nem csak konkrét segítség lesz egy-egy ismeretlen helyzet megoldásához. Serkenti majd az olvasót arra is, hogy hasonló akciót szervezzon. Hiszen tudja, hogy többről van szó, mint egy-egy folyószakasz szeméttmentesítéséről – a példamutatás is nagyon fontos. Ha a jó hozzáállás terjed, hatással lesz másokra is, akkor előbb, vagy utóbb az eredményeket is megsokszorozza. A szemét mennyisége nem nő, hanem csökken a területen.

Végül a könyvet két személynek ajánlom:

Zentai Zsoltnak, aki már nincs közöttünk. Ugyanakkor 2009-ben mindannyiunk számára példát mutatott életszeretéből, kitartásból, odaadásból és kedvességéből. Béke poraira!

Sólyom Péternek, akitől az alapötlet jött. Ő mesélt a pár évvel korábbi Öreg-Túros munkájukról. Péter később a 2006-os akción kulcsfigurája volt, főszervezőként.

Ezekkel a gondolatokkal indítom útjára a receptkönyvet.

Olvassátok, használjátok, szeressétek, csináljátok!

Kelemen Zoltán

„Köszönjük, hogy dolgozhattunk
ezért a nagyszerű célért!”
(Fekete Szilvia és Misi Viktor,
2010)

Folyótisztítási projektek céljai

Három fő okot említünk meg, amiért tisztítási akciót szervezünk az Ipolyon. Az indokok, motivációk ugyanazok, illetve hasonlóak lehetnek mások esetében is.

A legelső, evidens ok: tisztább legyen a folyó és környezete, hozzájáruljunk állapotának javításához. Az élővizek, azon belül kiemelten a folyók pótolhatatlan szerepet töltenek be életünkben: a folyókból, kavicságyaiból nyerjük sokszor ivóvizünket, használjuk öntözésre, halászatra, vagy horgászásra, kikapcsolódásra, idegenforgalmi célokra, például kenus túrákra. Vizes élőhelyként rengeteg természeti értéknek adnak helyet. De fontos a társadalmi életünkben is: kötődünk az adott vízfolyáshoz, szülőföldünk egyik meghatározó eleme (nézzük meg, hogy hány író, költő alkotása, közmondás, avagy település neve kötődik egy-egy folyóhoz), sétálunk partján gyerekeinkkel, szeretteinkkel. Egyértelmű számunkra, ha ilyen szerepet töltenek be életünkben, de ugyanakkor ezt gondatlanságból, vagy tudatosan egyesek nem veszik figyelembe, és szennyezik élővizeinket, akkor tennünk kell valamit.

A lehetőségek tára széles e téren. Nekünk, Magosfásoknak arra van kapacitásunk, hogy folyótisztítási akciókkal javítsunk az Ipoly és közvetlen környezete állapotán.

A következő motivációnk: pozitív mintát adjunk a közösségeknek. Gyakran azért nem teszünk meg valamit, mert nem látjuk másoktól. Úgy gondoljuk: csak mi vagyunk erre hajlandóak, és sziszifuszi küzdelem lesz munkánk. Ezért végül meg se csináljuk. Na, ezen a hozzáálláson szeretnénk változtatni: erőt adni, hogy van értelme, haszna, hatása.

„...pro primo először is, azért volt számomra nagy az élmény, mert már régóta vágytam egy ilyen lapátolás-pacsálás-sátrazós-tűznézős-dumálgatós kalandra (konkrétan az Ipolyon!), pro primo másodszer pedig, mert az egésznek a szellemisége... – kezo szavaival élve – tényleg kitörölhetetlen nyomokat hagyott bennem (egyébként a hajózóruházatomban az Ipoly iszapja szintúgy...), pro primo harmadszor, az előzőekben leírt kéjencsedéseken felül hasznosságokat is művelhettem az együttlétünk során.”
(Mekkey Péter, Karikátor, 2008)

Már kezdetektől fontos volt a példaadás, így a legelső túránk esetében is sajtóanyagot állítottunk össze, küldtünk ki címlistánkra. Azóta a médiumokat minden akciónál tájékoztatjuk: helyi és térségi honlapokra helyezzük el a tisztítás hírért. Természetesen más úton, módon, például különböző fórumokon megejtett előadásainkban is szerét ejtjük munkánk bemutatásának, népszerűsítésének. Voltunk már az MTV híradójában, országos sugárzású rádióműsorokban, újságokban és portálokon. Úgy gondoljuk, több százezer emberhez vittük el a hírt, és nem kevés azon emberek száma, akikre konkrétan hatottunk is munkánkkal. Az biztos, a térségben sokan ismerik az Ipolytisztítást. A mi hatásunknak is köszönhető, hogy szemétyűjtési akciót szerveznek, illetve segítik a végrehajtását.

Folyótisztítási hadműveletünk harmadik oka igazából szervezeti, közösségépítési szempont. Olyan az akció, amelynek látványos és érthető eredménye van. Összeszedünk kb. 100 zsák szemetet – ez könnyen bemutatható, közzétehető. A civil szervezetek sokszor végeznek olyan munkát, amelynek nincs jól kommunikálható eredménye, de ugyanakkor nélkülözhetetlenek. A környező közösségek, maga a társadalom gyakran ezeket az eredményeket nem látja, mert nem kerül bele a médiumokba. Ezzel szemben a folyótisztítási projektek, a szemétszedések könnyen „eladhatóak” az emberek számára. Így kicsit kompenzálhatjuk a „veszteségeket”, amelyeket a nem látványos projektjeinknél szenvedünk el.

Önkénteseket is viszonylag könnyű bevonni tisztítási munkákba, hiszen az emberek egy része szívesen segít, csak érthető legyen a munka célja és az eredménye. A folyótisztítási akciókkal új önkénteseket tudunk szervezetünkhöz vonzani, a munka jellege miatt csapattá tudjuk formálni őket. Különösen szeretik egyesek azokat a munkákat, ahol adott a szép természeti környezet, lehet fürödni, sütkérezni (már amikor jó az idő), van kikapcsolódási lehetőség.

4

Szervezetünk számára is meghatározóak a folyótisztítási akciók: rengeteg töltődést adhat mindennapi küzdelmünkhöz, sokszor nehéz munkánkhoz. Jó szervezetépítés szempontjából is, hiszen a munkatársainkat is összekovácsolják ezek a projektek, és önkéntesek bevonására is alkalmas.

Természetesen a személyes okok is szerepet játszanak abban, hogy valaki miért segíti szervezőként a folyótisztítást. Ennek példája a mellékelt idézetben látható.

„Miért voltam ott a négy napos akción?”

Először is általánosságban az inspirált, hogy mindig is a Duna mellett laktam, oda jártam fürödni, sétálni, kenuzni, annak – kavicságyon megtisztított – vizét ittam. Át tudtam érezni, hogy mit jelent(hetne) az Ipoly az ott élőknek, és a magam erejével hozzá akartam járulni a megtisztításához. Másodszor – konkrétan – az motivált, hogy imádok az Ipolyon kenuzni, és még inkább élvezném, ha örömembe nem vegyülne ürom a szemét látványa és a víz minősége miatt ... Harmadrészt édesapám Ipoly közeli faluban született, többször járt a folyóhoz pecázni, számtalanszor közlekedett hídjain, Losoncon és Ipolytarnócon. Akkor még más volt a folyó, mondta apám: kanyargott, tisztábbnak tűnt és halban sem szűkölködött. Ez a folyó a családi emlékek szerves része, így kötelességemnek éreztem az Ipolyért valami jót tenni.”
(Kelemen Zoltán, 2005)

Az Ipolytisztítás bemutatása

5

2004

Az Ipolytisztítás története erre az évre nyúlik vissza. Amikor a Magosfát létrehoztuk, az Alsó-Ipoly völgyét is meghatároztuk működési területnek. Stratégiai célunk volt a közvetlen beavatkozási akciók végzése is. Olvasva az Alsó-Ipoly mentére vonatkozó fejlesztési dokumentumokat, amelyben a bio mezőgazdasági termékek előállítását és az ökoturizmust határozták meg a fejlődés kitörési pontjainak, egyértelmű volt számunkra: ez csak kiváló környezeti állapot mellett lehetséges.

Ezért döntöttünk 2004 nyarán szennyezőforrás felmérési és felszámolási program beindításáról a szobi kistérség területén, és kezdtünk hozzá a pénzügyi források előteremtéséhez. A program tervezésekor alapvető szempont volt a kézzelfogható, konkrét eredmények elérése. Figyelembe véve lehetőségeinket, ez illegális hulladéklerakók felszámolását és folyótisztítási munkát jelentett.

2005

Az első akciót nyáron hajtottuk végre a magyar-szlovák Phare CBC-program, valamint a Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ támogatásának köszönhetően.

Mindenféle komolyabb tapasztalat nélkül szerveztük meg a munkát, de a tisztítás összességében sikeres volt. Felmértük

6

előtte a folyószakaszt. Inyen sikerült kenukat és terepjárót szereznünk a munkára, és valami isteni sugallatra, útközben vettünk pár kézi kultivatort (mi csákyának is hívjuk), amellyel kitűnően lehetett vízben hulladékra vadászni. Több mindent szerveztünk kicsit spontánul, és nem gondoskodtunk kultúrprogramokról.

Ugyanakkor a tapasztalatlanság ellenére olyan döntéseket hoztunk meg, amelyek máig hatóak, általában ugyanúgy csináljuk. Ilyen az akció tevékenységi területe, Tésától Szobig tartó lpoly-szakasz; a táborozási és szemétkerakási helyek többsége; a napközbeni pihenőhelyek; a helyi horgászegyesülettel és a halórral való együttműködés; a helyi horgászok által szervezött vasárnapi ebéd a torkolat közelében.

2012 őszéről visszatekintve az elmúlt hat alkalomra: minden tapasztalatlanságunk dacára az első alkalommal szedtük a legtöbb szemetet. Ebben nem csak az első akció kezdeti lendülete játszott szerepet, hanem mindenekelőtt az, hogy nem volt korábban tisztítás a folyón. Adott esetben több évtizedes hulladékokat is összegyűjtöttünk. A későbbi munkák során nyilván már kevesebb szeméttel kellett szembesülnünk. A vízállás is tökéletes volt, lehetett haladni. Ugyanakkor nem volt magas a víz, így jól látszottak a gumiabroncsok, vasdarabok, nagyobb szemetek.

2006

A következő évben már tapasztalatokkal vértelve indultunk neki a szervezésnek és a megvalósításnak. Teljesen új volt a csapat, szemben a következő évekkal. (Viszont megjelentek azok az önkéntes arcok, akik későbbiekben többször is visszatértek hozzánk.) Itt már felmértük az igényeket az akció előtt, vagyis volt komolyabb kommunikáció a jelentkezőkkel. Jó döntés volt, hogy az indulás előtti este sütögetést, lazulást tartottunk az önkénteseknek: ez a megoldás csapatérlelésre kiválóan alkalmas.

A kultúrprogram bevonult a tisztítás történetébe: a szalkai tájházat látogattuk meg, spontán döntés után.

2007

A munka 2007-ben elmaradt. Mikorra a szemétszedést terveztük, árhullám vonult végig az lpolyon. Szeptember első felére tettük át az időpontot, de személyes problémák

valamint hideghullám miatt újból le kellett fújunk az akciót. Azonban abban az évben sem voltunk híján folyóvédelmi munkának: az EduNet Tananyag-fejlesztési Alapítvány felkérésére elkészítettük e kiadvány előzményét. Iskolai tanárok számára összefoglaltuk, hogyan lehet folyótisztítást szervezni tanulóknak: <http://magosfa.hu/folyotisztitas>

2008-2009

Újult erővel vágtunk neki a szervezésnek 2008-ban. Talán ez és a 2009-es akció volt a csúcspontja az eddigi folyótisztítás történetünknek. Minden klap-polt, tudatosan szerveztük a menetét, volt például időrendi beosztás stb.

*„Minden úgy volt jó, ahogy volt.”
(Karácsony Zita, 2008)*

Erről a két akcióról kaptuk a legjobb visszajelzéseket, vagyis nem csak saját élmények alapozzák meg a véleményt. Másrésztől logikus is a csúcspont: ha többször valósítjuk meg szinte ugyanazt a feladatot, akkor egy-két alkalom kell a tapasztalatok megszerzéséhez, amelyet legjobban a harmadik, negyedik alkalommal tudunk hasznosítani. Persze utána is, de ekkor már a megszokottság, a rutin rányomja bélyegét a munkára. Akár tudat alatt, de nem annyi időt fordítunk az előkészítésre, mint amennyire szükség lenne a színvonal érdekében.

Megkeresés alapján, a 2008-as akció utolsó napján fogadtunk egy multinacionális vállaltól önkénteseket. Saját szervezésben jöttek, nem a gyár „küldte” őket. A cég csak az önkéntességet népszerűsítette a dolgozók körében. (Azóta is több cég önkénteseit fogadtuk, igaz más projektjeinknél.)

Szintén a harmadik akción kezdtünk el komolyabban együtt dolgozni a helyi horgászegyesülettel: a parton velük együtt gyűjtöttük a szemetet.

2010

Az újítás éve: vettük a fáradságot, és a korábbi résztvevőkkel értékeltük eddigi munkánkat, és kértük javaslataikat a tevékenység továbbfejlesztésére.

Az ő inspirációjukra szlovákiai felségvizekre is elkalandoztunk, és a kiinduló helytől, a tésai duzzasztótól Ipolyviskig felevezve, megtisztítottuk az Ipolyt. Négy naposra szerveztük az akciót, így fért bele a felvidéki kitérő. Bevezettük a szelektív hulladékgyűjtést, és még több helyi terméket illesztettünk be az étkezésbe. Néhány kultúrprogram is színesítette a

résztvevők amúgy sem unalmas napjait. Előadást hallgathattunk meg a vízi bűváregészek térségi kutatásairól; bejártuk az ipolyszalkai kincskereső ösvényt valamint a tésai partfalnál munkatársunk tartott geológiai előadást.

Ugyanakkor ezen a túrán éltük át a legnagyobb megpróbáltatásokat az időjárás által: szinte két napig zuhogott az eső, sokszor még a tűz meggyújtása is gondot okozott. Ennek ellenére is folytattuk a szemétszedést.

Szerencsénkre nem volt hideg, inkább olyan nedves, trópusi időjárás. (Egyébiránt elsőre nem sikerült megszerveznünk az akciót: július elején az eső és hideg miatt el kellett halasztanunk a hónap végére.)

2011

Ebben az évben nem volt anyagi támogatásunk a projektre. Ugyanakkor meghirdettük az Ipolytisztítást, részben fizetössé tettük (kenubérlés és kaja). Lehet, hogy ez játszott szerepet, de mindenestre nehéz volt összeszedni az önkénteseket. Végül sikerült, a tervezett indulás előtt közvetlenül. Kétszeri júliusi próbálkozás dacára is le kellett fűjünk a munkát. Először egy esős hidegfront, második alkalommal pedig magas vízállás miatt. Nehéz időszak volt az Ipolytisztítás történetében: 2010-ben és 2011-ben négy kísérlet közül csak egyszer tudtuk megtartani az akciót. Nagyon kitettnek éreztük magunkat az időjárás viszontagságainak.

2012

Az év nem múlt el változások nélkül. Nagy előrelépés volt, hogy KMOP-s pályázati forrásból kenukat szereztünk be, így már többségében saját hajókkal oldottuk meg a tisztítást. Zöld Forrás-pályázatnak köszönhetően, amelyből ez a kiadvány is készült, kisfilmet forgattunk, és közzé is tettük különböző portálokon. Saját honlapunkon is eléred.

Gondoltuk, hogy a sokszínűség fokozása érdekében nem csak szemetet szedünk, hanem az ipolytölgyesi táborhelyünk közelében elhelyezkedő, alapítványunk és önkénteseink által kialakított Cserge-malmi pihenőhelyet is rendbe tesszük. Szombat délelőtt a nagy hőség ellenére a két órás munka látványos eredményt hozott.

Örvendetes esemény a szervezők szempontjából, hogy idén is túljelentkezés volt az akció előtt. Volt olyan, aki nem fért be a keretbe, de három fős családjának minden költségét állta volna, csak hogy velünk tarthasson.

Ugyanakkor az időjárás újra megpróbáltatásoknak tett ki minket: ez nem csak a 37-38 fős hőség elviselését jelentette, hanem az alacsony vízállás is többször a hajóból való kiszállásra, gyaloglásra és a csónak csorgatására kényszerített minket. De legalább ilyen kis víznél jobban észrevettük a szemetet a mederben ;-)

MI JELLEMZI MOST AZ IPOLYTISZTÍTÁST?

Túránk 3-4 naposak, és hozzávetőlegesen 30-35 kilométeres szakaszt tisztítunk meg (általában Tésa és a torkolat között). 7-8 kenuból álló csapatunk a mederből, illetve a part, gyalogosan nehezen megközelíthető részeiről gyűjti össze a hulladékot sittes zsákokba. Előre megbeszélt helyeken időről-időre „ürítünk”, vagyis kitesszük a partra a szemetet. Az uszadék fát és bedőlt fákat békén hagyjuk, mert a halaknak jó ívó- és búvóhely, a madaraknak pedig pihenő- és táplálkozó hely. A parton kisebb csoport támogatja a kenukban dolgozókat: tábort épít és bont, ételt-italt biztosít, valamint gondoskodik arról, hogy az összegyűjtött szemét eljusson a hulladéklerakóba.

A kultúrprogramok az Ipolytisztítási akciók szerves és elengedhetetlen részét képezik.

Legérdekesebb dolgok, amiket találtunk: baseball labda, tűzoltó-csap (igen, igen: az a piros-fehér, baromi nehéz), útjelzőkaró, illegális varsa (bejelentettük a halörnek), hűtőszekrény, lemezjátészó, motor-kerékpár, személygépkocsi kaszni (állítólag még jó állapotában, valamikor a 90-es évek elején, alacsony vízállásnál próbálták átcsémpészní a határon, de az iszapba beleragadt), Árpád-kori cserépdarab.

A folyótisztítási akciók szervezési lépései

1. Előkészületek

Ebben a fejezetben összefoglaljuk a túrát megelőző szervezési feladatokat. Ha nincs jól előkészítve a folyótisztítás, akkor az alapvetően rányomja a bélyegét a végrehajtásra is. Törekedjünk tehát a minél alaposabb felkészülésre.

Mint ahogy az Előszóban is említettük: nem olyan tudást adunk át elsősorban, amely más kiadványokból, forrásokból is beszerezhető, és nálunk sokkal hozzáértőbbek tették közzé. Nem ecseteljük ehelyütt a projekttervezés, túraszervezés lépéseit, a kenuzás alapszabályait és a többi. Elsősorban azokra az információkra koncentrálunk, amelyekhez máshonnan nem, vagy nehezen lehet hozzájutni.

KB. 3/4, 1 ÉVEL AZ AKCIÓ ELŐTT

El kell **döntenünk** szervezeti, vagy magánszemélyi szinten, hogy **akarunk-e** folyótisztítási akciót tartani a következő évben, mert a háttér biztosításához ennyi idő szükséges. Különösen akkor, ha pályázati forrásra is hajtunk. A döntés meghozásánál természetesen azt is át kell gondolnunk, kikre számíthatunk támogatóként, partnerként.

Ezt követően a támogatók megnyeréséhez, de egyébként is a szervezés elkezdéséhez szükséges pár alapvető dolog átgondolása. Így például melyik folyószakaszt tisztítjuk meg; hány önkéntesre számítunk; mennyi hajóra és más, nélkülözhetetlen eszközre van szükségünk; milyen főbb kiadások várhatóak; mikor lesz nagyjából a túra; mi lesz a menete; hogyan oldjuk meg a szállást; milyen szabadidős programokat nyújtunk; hogyan segítjük az eredmények terjesztését, hogy minél többen értesüljenek a projektről stb.

A **tervezés**be vonjuk be szervezetünk döntéshozóit, munkatársait (ha releváns), főbb önkénteseket, a lehetséges partnerek képviselőit, a folyótisztítás által leginkább érintetteket (pl. horgászokat).

Ha régebben is szerveztünk már folyótisztítást, akkor a mostani tervezés során használjuk a korábbi résztvevők véleményeit. Ha nem készítettünk értékelést az akció után, akkor is biztos jöttek észrevételek munka közben, után. Ha nem érkezett, akkor gond van, az jelzésértékű... Ha már rendelkezünk vizes múlttal, van pár eszközünk, amit vihetünk az újabb túrára, akkor nézzük meg pontosan, hány darab van belőlük, milyen állapottal bírnak. Ennyivel kevesebb cuccot kell megvennünk, vagy más módon beszereznünk.

A tervezésnél szedjük össze az előkészítés lépéseit, és osszuk szét a feladatokat a résztvevők között, figyelembe véve kvalitásaikat, motivációikat. Az egyeztetésről készüljön emlékeztető. Küldjük ki a szervezők számára, és mindazoknak, akik érdeklődtek a projekt iránt.

A mi feladatlistánkat a honlapunkon találod meg (minden további anyag is itt van):

<http://magosfa.hu/folyotisztitas>

A projektindító megbeszélés után hozzá kell látnunk az **anyagi háttér** előteremtéséhez, eszközök, szolgáltatások biztosításához. Ez jelentheti pályázatok beadását, helyi vállalkozóktól, kedvező esetben önkormányzattól támogatás kérését, de ingyenesen eszközök, szolgáltatások biztosítását is szponzoráció útján. De ha van mögöttünk szervezet, és időben döntünk az akció megtartásáról, akkor SZJA 1%-os felajánlásokat is gyűjthetünk a folyótisztításra (is).

Amennyiben a túra meghirdetéséig nem sikerül az anyagi háttér, eszközök, szolgáltatások biztosítása, netalán erre kicsi a remény, úgy döntsünk a résztvevők hozzájárulásának mértékéről, vagy arról, hogy a hiányt szervezetünk, illetve mint magánszemélyek más forrásból, hogyan teremtjük elő. Ha nincs más kiút, akkor ne tartsuk meg a rendezvényt abban az évben, majd összejön a következőben.

KB. 2-5 HÓNAPPAL AZ AKCIÓ ELŐTT

Ha a munka infrastrukturális és ellátási háttere rendeződött, vagy ha nem is, de nagy az esély rá, úgy hirdessük meg a tisztítást. Minimum 1-1,5 hónappal a tervezett időpont előtt menjen ki az akció híre, hiszen a lehetséges résztvevők többsége pár héttel korábban dönti el, hogy hova megy az adott hétvégén. Másrészt nekünk is tudnunk kell, hogy ki jön, és ha kevés a jelentkező, akkor még fokoznunk kell a túra népszerűsítését.

A **meghirdetés**ben a következő infókat mindenféleképpen szerepeltessük: időpont, helyszín (folyószakasz), honnan indulunk, mi a célja a munkának, miért érdemes részt venni rajta, milyen lesz a jellege, mit nyújtunk és mit várunk el, támogatók, jelentkezési határidő (legyen kb. 2 héttel az indulás előtt), további információt hol kaphat, és amit még ezen kívül lényegesnek tartunk. A mi felhívásunkat a szokásos helyen, honlapunkon eléred.

Tegyük közzé a folyótisztítás híret a fontosabb helyeken, weboldalakon, küldjük ki címlistánkra, csináljunk belőle eseményt közösségi portálokon, továbbítsuk egy-két médiumnak is (pl. <http://greenfo.hu>). Tegyük fel az érintett települések honlapjaira és/vagy kérjük az érintett önkormányzatokat, vállalkozókat, civileket, hogy ők is helyezzék ki oldalaira.

Amennyiben van rá lehetőségünk, úgy plakátot is készítünk, és ragasszuk ki a folyó menti településeken.

A részletek közzétételét ne vigyük túlzásba. Nem az a cél, hogy terheljük azokat is, akik aztán nem jönnek el a túrára.

KB. 2 HÓNAPPAL KORÁBBAN

Ha már szinte biztos az akció megvalósítása – természetesen az időjárási tényezőkkel számolnunk kell, de az úgy is az utolsó pillanatban, vagy a helyszínen derül ki –, akkor az **eszközök** biztosításának szervezését elkezdhetjük. Különösen azokra gondoljunk, amelyeket időben le kell foglalnunk. Az Ipolytisztítás eszközlístáját megtalálod a honlapunkon.

Ekkor kell intéznünk a **kenukat** és az autót is. Ha nem tudunk szerezni hajót ismerősi, vagy partneri körből, akkor bérelnünk kell, és le kell foglalnunk ezeket. (A kenuk sérülésére az akció jellege miatt mutatkozik esély – ezért van előnye annak is, ha pénzért béreljük.) A hajók kiválasztásánál figyeljünk arra, hogy stabil legyen (széles, alul lapos túrakenu az ideális), ne tartalmazzon keresztmerevítőt (ez könnyen eltörhet, továbbá a szemét elhelyezését is akadályozhatja), és legalább 3 személy férjen el benne. Lapátok, mentőmellények, szivacsok is tartozzanak hozzá.

Az **autó** kiválasztásánál szempont: terepen közlekedünk majd, vagyis ne alacsony fekvésűt szerezzünk. Legyen benne lóerő és nyomaték, hiszen van esély arra, hogy esőben, földúton kell felfelé mennünk, úgy hogy tele van cuccal a kocsi. Több holmit kell majd szállítanunk (önkéntesek csomagjai, kaják, eszközök), a szállítandó dolgok pedig koszosak lehetnek. Tehát ne vadiúj, tökéletesen tiszta autót vigyünk. Szükség lehet utánfutóra, vagyis vonóhorgos kocsit részesítsünk előnyben. Mi az utóbbi időben csak utánfutóval szerveztük az akciót.

Az eddigi hat akciónkon közel 100 személy vett részt. Annak ellenére, hogy az Ipoly jobb oldalán is többször meghírdettük a munkát, szlovákiai állampolgár még nem ült Ipolytisztításon a hajóban. Voltak már olasz, spanyol, szerb állampolgársággal rendelkező önkénteseink, de a határfolyó túloldaláról még nem sikerült senkit „elcsábítanunk”.

Természetesen 2 kocsival is el lehet furikázni a holmikát, de az több fogyasztással, környezet-szennyezéssel és plusz egy parti emberrel jár.

Ha van cuccunk, amit használhatunk a tisztítás során, akkor kedvező esetben már tudjuk az első egyeztetéskor, hogy hány darab van belőlük és milyen állapotúak. Amennyiben szükséges a javításuk, akkor azt most tegyük meg.

Anyagi helyzetunktől függően, már most is **beszerezhetjük** a nem romlandó dolgokat (szemetes zsák, kesztyűk stb.). Netalán elmarad a munka, akkor is tudjuk a későbbiekben használni ezeket.

Amennyiben olyan folyószakaszon dolgozunk majd, ahol sok a turista, működnek például kempingek, úgy van választási lehetőségünk: nomád tábort szervezünk, vagy szolgáltatást veszünk igénybe. Az Ipoly mellett nekünk sátrákban kellett éjszakázunk. Ha szállásra van szükségünk, akkor a foglalat ideje megtennünk. (Továbbiakban a nomád verziót taglaljuk.)

Ekkor kell pontosan megterveznünk az **akció menetét**. Részben azért, hogy a szabadidős programok szervezését is el tudjuk indítani, másrészt az engedélyek elküldéséhez is szükségünk lehet rá. Harmadrészt kapcsolatba kerülhetünk már a jelentkezőkkel. Kereshetnek, kérdezhetnek, és lehet, hogy már részletekre is kíváncsiak.

Sokféle **kultúrprogram** merülhet fel: lehet az egy közeli falu gyalogos felkeresése, látnivalóinak megnézése. Esti előadásban is gondolkozhatunk: találhatunk olyan helytörténészt, aki élvezetesen bemutathatja a térség történetét, érdekességeit. De bejárhatunk tanósvényt, vagy szép részen haladó turistautat is. Mint ahogy este látogatást tehetünk egy közeli falu vendég-látóipar egységében is. (Számos kisebb faluban este 9-kor a szórakozóhelyek bezárnak.)

Természetesen törekedjünk arra, hogy a tábortúznél legyen este dalolászás, akár gitár körítéssel. Kérdezzük meg a jelentkezőktől, hogy ki tud hangszerrel hozni, és kíséretet adni az esti dalokhoz. Nem dől össze a világ, ha nem jön össze.

Itt az idő, nézzünk utána az akciónkat érintő **előírásoknak**! Az élelmiszer **higiénia**nak vannak minden főzni tudó által ismert szabályai, amelyek betartására fokozottan ügyelnünk kell a

túra nomád jellege és a nyári évszak miatt. Konyhai tudásunktól függetlenül érdemes interneten rákeresni fő kulcsszavakkal az előírásokra, de mindenképp ajánljuk a <http://antsz.hu> honlapot.

Gondoljuk át a szemétszedés **biztonsági szempontjait**! Mi a következőkre jutottunk több akció után: lehetőleg kesztyűben dolgozunk; erős zsákokat használunk a szemétyűtéshez; az éles tárgyakat beágyazzuk más szemétsbe, nehogy felhasítva a zsákok megsértsen valakit; fertőzést magában hordozható dolgokat körültekintően kezeljük, lehetőleg csak csáklyával érünk hozzá; óvatosan használjuk a kézi kultivatort,

tekintettel az éles végére; fokozott kézmosást alkalmazunk étkezés előtt.

A **vízi túrázási, kenuzási alapszabályokra**, tudnivalókra a Megvalósítás című fejezetben térünk ki. Ugyanakkor itt jegyezzük meg, hogy akciónkra a Hajózási Szabályzat is vonatkozik. A Szabályzat meghatározza a kenuk kötelező felszereléseit. Továbbá rendelkezik arról, hogy ha a flotta tíz-nél több hajóból áll, akkor a túrát be kell jelenteni a vízrendészeti szervnek. Ebben meg kell adni a túravezető személyét, az útvonalat és a menetrendet. A túravezető hajóját meg kell jelölni a Szabályzat által leírt módon, lobogóval, vagy táblával. Az épp aktuális Hajózási Szabályzatra idejében keressünk rá az Interneten, illetve egyeztessünk a vízrendészettel, avagy a rendőrkapitánysággal.

Ekkor kell elintéznünk a hivatalos **engedélyeket** is. Mindenekelőtt **vízügyi** kezelői engedélyt kell kérnünk az élővíz kezelő szervezetétől. A tárgyban írt levelünket az ismert weboldalon olvashatod. A vízügyi igazgatóságok elérhetőségeit itt találod: <http://www.ovf.hu/index.php?mid=69> Az engedélykérelemben le kell írunk az akció célját, pontos helyszínét (induló- és táborhelyeket), jellegét (hány fő és hajó lesz kinn a vizen, mibe gyűjtjük a szemetet, hova szállítatjuk stb.), a résztvevők vízi jártassággal rendelkeznek-e, és részt vettek-e már korábban hasonló túrán. Közölnünk kell, hogy dolgoztunk-e már a folyószakaszon, vagy sem, és azt is emeljük ki, hogy a tevékenységünkre vonatkozó szabályokat ismerjük, azokat betartjuk.

Elképzelhető, hogy **határvízen** dolgozunk majd, hiszen több folyónk (Dráva, Duna, Ipoly, Mura, Tisza stb.) egyes szakaszokon annak minősül. Amennyiben schengeni határról van szó, úgy e tekintetben nincs tennivalónk. Amennyiben határvízünk Horvátországot, Romániát, Szerbiát vagy Ukrajnát érinti, úgy a határőrizeti szervektől (jelenleg a rendőrségtől) engedélyt kell kérnünk. Keressük meg a magyar hatóságokat, és telefonon egyeztessünk a bejelentés módjáról és a jogszabályi kötelezettségekről – tapasztalatunk szerint ez a legcélszerűbb. Ha át akarunk menni a másik ország területére, például Tisza esetében Ukrajnában szeretnénk kezdeni a túrát, akkor is a magyar szervekkel való egyeztetést javasoljuk először. Ők tudnak segíteni információkkal, másik ország hatóságainak megkeresésével.

Amennyiben olyan szakaszon dolgozunk, amely **természetvédelmi** terület, úgy vegyük fel a kapcsolatot az adott Nemzeti Park Igazgatósággal. Több folyón korlátozzák, vagy engedélyhez kötik a kenuzást, így például a Dráván. Az engedélyt a területileg illetékes zöld hatóság állítja ki.

Egyeztessünk a **szemétszállító** céggel is. Nézzünk utána az áraknak, hogy ne érjen meglepetés minket. Jelezzük igényeinket e-mailen, és kérdezzünk rá a szemét szelektálásának lehetőségére. Majd telefonon, ha szükséges webes térképen pontosítsuk a szemétkerakás helyeit.

A meghirdetés után érkeznek a **jelentkezések**, amelyek folyamatos feladatot adnak majd egészen a tábor elindulásáig. Írjunk vissza, hogy köszönjük a jelentkezést, és elfogadjuk azt (vagy csak tartaléklistára kerül), továbbá mikor kap részletes információt. Adatbázist hozunk létre a jelentkezések beindulásakor.

ABC-sorrendben írhatjuk a neveket, de a jelentkezés idejét rögzítsük (pontosan) a táblázatban. Ennek később lehet jelentősége, ha tartaléklistáról kell valakit bevonnunk, hiszen akkor számít a sorrendiség. Az adatbázisban már most szerepeltessük az önkéntes e-mail címét (vagy telefonszámát), és mindazokat az adatokat, amelyeket megadott első levelében, és fontosak az akció szempontjából. Az adatbázist később még továbbfejlesztjük.

Ha a tisztítás előtt kb. 3 héttel nincs elég jelentkező, akkor a promócióra erősítsünk rá. Küldjünk ki levelet újra a címlistánkra, jelenjünk meg a térségi portálokon stb.

Ha nem ismerjük a folyót, élővízet alaposan, akkor jobb idő beköszöntével járjuk be kenuval. Nyilván ezt meg kell tennünk a szemétszállítókkal való egyeztetés és a jelentkezők alaposabb tájékoztatása előtt.

Ne akkor menjünk ki, amikor a víz magas. Lehetőleg a **felmérés** során mindent úgy csináljunk, ahogy az akción is zajlik majd. Ha felfelé haladnak majd a hajók egy szakaszon, akkor ott nekünk is szembe kell mennünk a sodrással!

A **bejárás**on nézzük meg a következőket: potenciális kiindulópontok (lejtási lehetőségek a kőzútról, hajók vízre helyezése, magasabb vízállásnál van-e gond stb.), szemétkerakási pontok (kb. 3 órás munkatávolságra legyenek egymástól), táborhelyek és túrávégpont.

Fontos szempont a tábor- és az ebédhelyek kiválasztásánál a kenuk könnyű kikötése, kiszállás belőle, a zsákok kiszedése és elvitele oda, ahol a szemétszállító is meg tud állni. Továbbá árnyékos, szép fekvésű hely legyen. Nézzük meg a folyón hol kell mindenféleképpen áttemelni a hajót (pl. duzzasztóknál, bedőlt fáknál), és hol lehet erre szükség kisebb vízállásnál (zúgók). Pontosan vizsgáljuk meg, hogy melyik oldalon tudjuk legkönnyebben átvinni a hajókat a keresztárgyáknál és milyen módon.

A bejárásra vigyünk GPS-t vagy a célnak megfelelő telefont. Mérjük fel a fontos pontokat, és jelöljük térképen, hogy a résztvevők megkaphassák majd ezeket az adatokat. Figyeljük a mobilhálózatok lefedettségét is!

Lehetőleg legyen nálunk fűrész, balta. Ha tudjuk, a közlekedést nagyon akadályozó, bedőlő fákat mozdítsuk el, hogy ne szűkítsék le a medert. Sokszor kézzel is megy. A beavatkozás igazából zúgók környékén szükséges, mert pár vízfolyáson a bedőlő fa jelentős balesetveszélyt jelenthet. Legjobb, ha egy kocsi kísér minket a parton, és megnézi az ivóvíz- és élelmiszerbeszerzési lehetőségeket (beleértve a helyi termékeket is), bankautomatákat, táborhelyekre az eljutási lehetőségeket (mind kocsival, mind gyalogos szempontból a legközelebbi megállóhelytől), az orvosi ügyeket és a kikapcsolódási lehetőségeket. A kocsi bejárást összeköthetjük a szemétszállítóval való egyeztetéssel, plakátok kihelyezésével, a programok egyeztetésével stb.

Eszközlistát is nagyjából ekkor kell összeállítanunk. A miénket a honlapunkon éred el (<http://magosfa.hu/folyotisztitas>). Természetesen az eszközöket ki lehet egészíteni igény szerint.

A listát ne felejtjük el kinyomtatni és elvinni magunkkal a túrára!

A mi tapasztalataink azt mutatják, hogy erős, sirtes **zsákot** kell venni az akcióhoz, a vékonyabb nejlonszák könnyen elszakad. **Kesztyűk** közül vegyünk kombinált munkakesztyűt is a parti munkákhoz, de többségében vízálló, erős kesztyűre van szükségünk. Nekünk a PVC-be mártott, belül pamutborítással rendelkező kesztyű vált be, amely magas, bőven csuklónk fölé nyúló szárral rendelkezik. Nagyon tartós kesztyű! (De a munka után fertőtlenítő szerrel ki kell mosnunk, és mindkét oldalán megszáritanunk, különben bepenészedik, elsősorban a pamutbelseje.)

Kézi kultivátorra is szükségünk van. Mezőgazdaságban használják a talaj gyökérméltő lazítására, levegőztetésére, az optimális tápanyagelosztás segítésére. A fémszerszám három, nagyjából párhuzamos, derékszögben elhajló hegyes véggel rendelkezik, amely fanyélhez kapcsolódik. Kenuban ideális távolabbi, nehezen megközelíthető szemét összeszedéséhez. A szúnyogok ellen – a környezet és egészségünk védelmének figyelembe vételével – olyan szerekkel védekezhetünk, melyek természetes növényi illóolaj alapanyagúak. Ilyet hazai és multinacionális cégek is gyártanak. Érdemes a gyártóval, vagy forgalmazóval felvenni a kapcsolatot, ha van rá forrásunk nagyobb adag rendelése esetén kedvezményesen juthatunk hozzá.

Nagyjából ekkor kell eldöntenünk azt is, hogyan biztosítjuk a **nyilvánosság** tájékoztatását, az **eredmények** minél szélesebb körű **terjesztését**. Persze, ott vannak a médiumok, plakátok, videók, fotók, de még is kell olyan eszköz, amely nem szokványos, és más formában hat az emberekre. Gondolkozhatunk olyan érdekes tárgyak gyűjtésére, amelyet az önkéntesek találtak. Kisebb versenyt is rendezhetünk: az a hajó, amely a legérdekesebb tárgyra lett a túrán, jutalomban részesül. Minden résztvevő szavaz, titkosan. A megtisztított tárgyakból pedig kiállítást rendezhetünk, ahol erre fogadókészség van (ősszel iskolában, vagy művházban). Persze ez mind idő és pénz kérdése is, hiszen foglalkozni kell vele, szállítani stb. Ha erre nem telik, akkor már az is segíti a sokszorozó hatást, ha fészükön közzétesszük a „legjobb” tárgyakról készült képeket.

Lényeg a kreativitás, hogy ne csak a szokványos népszerűsítő eszközöket használjuk.

Mi folyamatosan közzétettük a sajtóanyagainkat, honlapokra helyeztünk el beszámolót a munkáról; kisfilmet készítettünk; nagyobb lpolvos kiállításon a tisztítást is bemutattuk táblával; személyes interjúkon mutattuk be az érdekes tárgyakat. Sajnos arra nem tellett, hogy kiállítást is rendezünk a talált tárgyakból, pedig szükség lett volna rá.

Még egy feladatunk van nagyjából ennyi idővel a túra indítása előtt: át kell gondolnunk, hogy az akció végén milyen **ajándékkal** tudjuk megköszönni a szervezők nevében az önkéntesek munkáját. Ha szervezet áll mögöttünk, és van pólója, kiadványa, amelynek a résztvevők várhatóan örülnek majd, akkor hajrá! Használjuk ezeket, amennyiben nem okoz nagy pénzügyi terhet. Ha nincs raktáron cucc, de van rá keret (erről gondoskodj a pályázás, szponzorok

becserkészése során), akkor készíthetünk olyan emléktárgyat, amely a folyóhoz, térséghez kötődik. Ha nincs szervezet az akció mögött, és túl sok pénz sem áll rendelkezésre, szponzort sem sikerült meggyőzni az ajándékozásról, úgy gyűjtsünk megfelelő számú kavicsot folyónk partjáról, és kézzel, megfelelő festékkel fessünk rá motívumot és pár emlékeztető szót. Erre iskolai osztályt is megkérhetünk, ha van ismerősünk ott. Higgyük el, ennek is sokan örülnek majd! Ha nem futja semmire idő, pénz hiányában, akkor a köszönet szó is megteszi, ezt se feledjük!

NAGYJÁBÓL KÉT HÉTTEL AZ INDULÁS ELŐTT

A jelentkezési határidő lejártá után állítsuk össze a levelet a résztvevők számára, és küldjük ki azt e-mailen, tértivevényel. A mi irományunkat a honlapunkon megtalálod.

Az önkénteseket a következőkről tájékoztassuk:

- Mi lesz az akció menetrendje, hogy lássák: mennyit dolgozunk, mennyire lesz megterhelő, mennyi pihenődő lesz etc.
- Hol lesz a túra kiindulópontja és a táborhelyek (utóbbiak a későbbi csatlakozók miatt). Webes térképen is jelöljük meg a pontokat és a web-felületen a megközelítés leírását is szerepeltessük. A linkeket építsük be a levél szövegébe.
- Hogyan lehet közösségi közlekedéssel megközelíteni a helyszíneket. Itt pontos menetrendi adatokat is adjunk meg, hogy a résztvevők időben odaérkezzenek.
- Hol lehet hagyni a kocsit. Nem jó, ha túl sok autó van velünk a túrán, mert csak gondot okoz elvitele a következő táborhelyre. Max. kettő legyen velünk. Ezért adjunk meg biztonságos kocsiparkolási lehetőséget az akció végpontja közelében.
- Csatlakozási időpontokat, határidőket – hogy ne kelljen másokra várnunk.
- Mi jellemzi a munkát. Kenuval haladunk, gumikesztyűvel és csáklával dolgozunk, mit gyűjtünk össze stb. A levélben hangsúlyozzuk, hogy a részletes információkat a helyszínen mondjuk el.
- Mit kell hozniuk a résztvevőknek. A mi listánkat a szokott helyen megnézheted.
- Mit biztosítanak a szervezők (kenuk, lapátok, csáklák, kaja stb.).
- Mi lesz a holmikkal napközben.
- Mely esetekben marad el az akció.
- Kérések, vagyis mire kell válaszolniuk a jelentkezőknek. Példának okáért: Mielőbb szólj, ha még sem tudsz jönni! Írd meg pontosan, hogy mikor, hova, mivel érkezel, és azt is, ha nem tudsz maradni végig! Jelezd, ha hozol sátrat! Ha igen, hány személyeset, van-e benne szabad hely másnak. Tudasd velünk, ha vegetáriánus vagy, és azt is, „mennyire"! Van-e allergiád, és ha igen, mire! Jelezd, hogy jártas vagy-e a kenuzásban, kormányoztál-e már, és kivel akarsz lenni egy hajóban! Add meg a telefonszámodat, ha eddig nem tetted meg. (Terepen is szükségünk lehet rá.)
- A válaszadás határidejét is meg kell írunk. Mi indulás előtt 3-4 nappal lévő időpontot adunk meg, hogy még tudjunk lépni szükség esetén.
- Milyen elérhetőségeken lehet további információhoz jutni.

A válaszok beérkezésével továbbfejlesztjük az **adatbázist**, és megfelelő oszlopokba (telefonszám, mikor, hogyan érkezik, sátor, vegetáriánus, allergia, vízi jártasság stb.) beépítjük az információkat. Fontos, hogy ezt az adatbázist nyomtassuk ki a túrára.

Biztos lesz, aki nem válaszol a határidőig. Őt sürgessük meg e-mailen, illetve hívjuk fel.

Azon túl, hogy jól fel tudjanak készülni a túrára, azért lényeges minél több információt elküldeni a jelentkezőknek, mert így kevesebbet kérdeznek az akció előtt külön-külön, és az

indulásnál is rövidebbre foghatjuk. Úgy is lesz elég közölnivalónk ott, pedig már mindenki hajóba akar szállni.

A **menüt** is kívánatos már összeállítanunk. Több szempontra is figyelemmel kell lennünk: lesz-e vegás, vagy ételallergiás, mikor van nyitva a beszerzőhelyünk, tudnak-e vasárnap húst biztosítani (ez többször probléma volt nekünk), mennyire tudjuk tárolni a romlandó élelmiszereket. Na és persze az alapvetők: a rendelkezésre álló anyagiak, mit tudunk főzni bográcsban, hány főt kell ellátnunk, valamint mennyi időnk lesz a főzésre.

Mi reggel általában hideget és egyszerű melegételt szolgáltunk fel (főtt tojás, virsli, rántotta). Az ebéd hideg volt az esetek többségében (nem állt elég idő rendelkezésre a főzésre, a reggeli bepakolás, beszerzés, táborhely elfoglalása között). Este jött a kiadós vacsora, meleg egytál-étellel. Természetesen gyümölcsöt, zöldségeket is biztosítottunk (alma, dinnye stb.). Törekedtünk arra, hogy a vacsora ne essen túl későre, legtöbbször 1/2-7 környékén megejtettük. Hogy ne legyen probléma a vegásoknak való külön főzés, ezért egy nagy bográcsot és egy tárcsát vittünk az akcióra.

Az étrendünket megtalálod a honlapunkon.

A menübe próbáljunk meg helyi termékeket beilleszteni. Ha nem ismerünk helyi termelőket, vagy beszerzési lehetőségeket (piac, bolt stb.), akkor nézzünk utána a Neten. Nagyon sok adatbázis van már fenn helyi előállítókról, így biztos találunk ott pár terméket. De megkérdezhetjük a célterületen lakó ismerőseinket, vagy valamelyik helyi településről jövő jelentkezőt. Ha terepbejárást hajtunk végre, akkor nézzük a hirdetések az információs táblákon. Menjünk be egy-két boltba (már ott is lehet helyi termék), vagy kérdezzük meg az utcákon lévőket.

Az akció **költségvetésének** alapjait már megalkottuk sokkal korábban. Azt folyamatosan aktualizálunk szükségés, hiszen a szervezés idején kapunk új infókat. De két héttel a túra előtt alaposabban át kell néznünk a költségvetést, hiszen már a legfontosabb adatok rendelkezésünkre állnak: a résztvevők körülbelüli száma; hány kenut kell esetleg bérelnünk;

kocsink lesz-e, vagy azért is fizetnünk kell; milyen pályázati, vagy szponzori támogatásokkal számolhatunk. Amennyiben látszik, hogy a bevételek jelentősen mértékben nem fedezik a kiadásokat, úgy tegyük meg a kényszerintézkedéseket. Ez jelentheti a menü módosítását, olcsóbb ételek elkészítését, további szponzorok gyors keresését, néhány eszköz kölcsönkérését ismerősök köréből stb.

Polyos költségvetésünk alapjai honlapunkon virítanak.

Gondoskodjunk arról, hogy jó minőségű **fényképezőgépet**, kedvezőbb esetben **videókamerát** tudjunk vinni az akcióra. Lehetőleg olyan fényképezőgépet vessünk be az akción, amely GPS-koordinátákat is jelöl. Így webre feltéve a képeket, láthatjuk majd, hogy pontosan hol készültek a felvételek. Ez a megoldás az ott maradt, nagyobb hulladékok (pl. autógumi) beazonosításában is jól jöhet.

A munka eredményeinek terjesztésében, híreink weben történő olvasásában nagyon fontos szerepük van a videóknak. Így lehetőleg készüljünk fel kisfilm forgatására. Ha nincs videókameránk, akkor korszerű fényképezőgéppel, vagy telefonnal is bírunk használható minőségű videót készíteni. A lényeg az, hogy legyen ilyen eszközünk a helyszínen, előre beszéljük meg, hogy ki(k) forgat(nak), és csináljunk együtt egy vázlatos forgatókönyvet.

AKCIÓ ELŐTT EGY HÉTTEL

Itt az ideje, hogy a résztvevőknek **térképet** készítsünk. Higgyük el, aki nem volt még az adott folyón, az munka közben simán elveszítheti tájékozódási képességét, vagy időérzését. Előfordulhat, hogy a hajók nagyon szétszóródnak, a folyó kanyargóssága miatt nem látják egymást. Térképpel segíthetünk ilyen helyzetekben. Azt se felejtsük el, sokan szeretik nézni a térképeket, hol járnak éppen. Az ő kíváncsiságukat is ki tudjuk elégíteni így.

Amennyiben nincs a célra jó turisztatérkép, úgy webes verziót használjunk. A térképpel szemben legyünk kritikusak, a fontosabb hibákat javítsuk ki. Az alapanyagot fejlesszük tovább, a szükséges információk feltüntetésével. Gyalogos teljesítménytúrákon (is) alkalmazott itinerhez hasonló anyagot készíthetünk, amelyen feltüntethetjük az egyes szakaszok hosszát, nehézségi tényezőket, szöveges leírásokat, időbeli ütemezést stb. Minden résztvevő kapjon egy példányt a térképből.

Át kell gondolnunk, hogy a **helyszínen mit mondunk** a résztvevőknek. Mivel sok mindent kell közölnünk általában a folyót és a munkát nem ismerő önkéntesekkel, ezért javasoljuk: a főbb gondolatokat gépeljük be és nyomtassuk ki. Így a következő túrákon is tudjuk használni, nem kell újra kitalálnunk. Főbb gondolatainkat megtalálod a Megvalósítás c. fejezetben.

Tartsunk **megbeszélést** a szervező kollégákkal és önkéntesekkel. Nyilván korábban is jó volna találkozni velük, még a projektindítás és e megbeszélés között. De ha tudjuk tartani velük a kapcsolatot e-mailen, telefonon, a szükséges döntéseket meg tudjuk hozni, akkor az időközi találkozók mellőzhető. Ugyanakkor a túra előtt szükség van egy személyes összefoglalóra, különösen akkor, ha a szervezők nem mind ismerik egymást. A találkozón beszéljük át az elvégzett feladatokat, az előttünk állókat. Tegyük módosításokat, ha szükséges. Legyenek határidők, felelősök, végrehajtók, és vitassuk meg a problémákat, hozzunk döntést az adott helyzetben. Erről készítsünk rövid összefoglalót, és küldjük ki a szervezőknek.

Fontos, hogy 20 ember számára ne egyedül szervezzük meg teljesen a túrát, és hajtsuk is végre. Az előkészítés még talán megy egyszemélyes produkcióban, de a végrehajtás már nem. Vagy ha igen, akkor az jelentős áldozatokkal jár és növeljük a hibázás esélyét.

AKCIÓ ELŐTTI 1-2 NAPPAL

Mindenekelőtt figyelniük kell az **időjárás-előrejelzéseket** és a várható vízállásokat. Mi több időjárási portált is használtunk erre a célra.

Minden jelentkezőtől elkérjük e-mail címét és telefonszámát. Amennyiben az indulás előtti nap dél körül az időjárás-előrejelzés a túra idejére, legalábbis nagy részére hideget, esőt ígér, úgy lefűjjük az akciót.

Ha tudjuk, új időpontban meghirdetjük. Nyilván a jelentkezők egy részét így elveszítjük, hiszen a második időpontban többen nem érhetnek rá. De ha megtartanánk rossz időben, akkor is kisebb létszámmal kalkulálhatnánk (tapasztalat szerint ilyen esetben páran lemondják a részvételt). Ráadásul megfázásnak és egyéb veszélyeknek tennék ki az önkénteseket.

Ha csak a munka első napjára ígérnek rossz időt, akkor egy nappal eltolhatjuk a kezdést. Amennyiben középső napra, napokra mondják azt, amit nem szeretnénk hallani, akkor rosszabb esetben a sátrakban átvészeli, vagy kultúrprogrammal hasznosítjuk az időt. Ha az utolsó napra jön a nagyon rossz idő, akkor korábban is befejezhetjük a túrát.

Néznünk kell a **vízállásokat**, -előrejelzéseket a Neten. Szükség esetén külföldi (Ipoly esetében szlovákiai) jelentéseket is figyeljük. Megértjük őket, maximum fordítóprogramot kell néha igénybe venni.

Ha látjuk, hogy árhullám jön le a folyón, akkor egyeztessünk a vízügyi szervekkel, mit várnak, mekkora lesz, érintheti-e munkánkat. A duzzasztók, víztározók jelentősen meg tudják fogni a kisebb árhullámokat, mint ahogy a gát alatti vízállásokkal is tudnak játszani. Ha nagyon nem vagyunk biztosak a dolgunkban, akkor kimehetünk az indulás előtti 1-2 napban, és személyesen is megnézhetjük a helyzetet (az indulópont fölött 30-60 km-rel is, ha belefér).

El kell készítenünk a folyótisztítás végleges **forgatókönyvét**. Alapjai már rendelkezésre állnak, hiszen kiküldtük a résztvevők számára 3 héttel korábban. De most pontosan meg kell terveznünk a menetét, az utolsó otthoni nap délutánjától egészen a hazautazásig. Írjuk fel a feladatokat, a felelős, megvalósító személyeket, időpontokat, időszükségleteket, és tegyünk megjegyzés rovatot is.

Elsősorban a szervezők számára kell összeállítanunk a menetrendet, hiszen mi leszünk leterheltek a munka során. Előre látnunk kell, hogy minden belefér-e az időnkbe. Ha láthatólag nem, akkor átszervezés, új ember bevonása következik.

Azért fontos a menetrend kidolgozása, mert sok és különböző feladatunk van a túrán, nem tarthatunk mindent okos buksinkban. Ha van forgatókönyv, akkor kevesebb a hibázási lehetőség, így kisebb az idegeskedés esélye. Mi is jobban élvezzük a túrát.

A mi Ipolyos forgatókönyvünk a honlapunkon várja a hasznosulását.

A **jelentkezők** száma és összetétele állandóan **változik** a túra előtt, kiemelten az indulás előtti napokban. Előfordulhat simán, hogy pár jelentkező az utolsó 1-2 napban mondja le a részvételt családi, munkahelyi okok, betegség miatt. Ez kikerülhetetlen. Ha van elég plusz jelentkező, akkor használjuk a tartaléklistát. (Korábban tudatosítsuk a póteembereknél, hogy sokszor jövetelük az utolsó pillanatban derül ki.) Ha nincs más megoldás, és páran lemondják az akciót, és nem sikerül helyettesíteni őket, akkor egy-egy kenuban ne három, hanem két személy legyen, vagy csökkentjük a kenuk számát.

A **kenubeosztást** korábban is elkészíthetjük, de csak az utolsó nap estéjén véglegesítsük! A beosztás kiagyalásához még adunk hasznos tanácsot a 24. és a 33. oldalon.

Vegyük fel időben a kapcsolatot azokkal a **boltokkal**, ahol beszerezzük majd az élelmiszereket a túra idején. Kérdezzük meg, mikor kell leadnunk a vásárlandó cuccok listáját ahhoz, hogy be tudják például szerezni a húst a gulyáshoz. Vegyük figyelembe, hogy bizonyos térségekben nincs mindenhol hús az üzletekben, és zöldségből, kenyérből is nagyjából annyit szereznek be, amennyi elfogy. Így ha nem jelezzük korábban igényünket, akkor gond lehet a beszerzés során. Lépjünk tehát kapcsolatba az üzletekkel, és amint megvan a menü, a résztvevők száma, úgy állítsuk össze azt a listát, amelyet a helyi boltokban szeretnénk megvásárolni, megjelölve az elszállítás időpontját is. Küldjük el e-mailen a **rendelést**, és következő napon hívjuk fel a boltot, hogy megkapták-e, tartható-e rólunk. Szerezzük meg a boltvezető telefonszámát és a miénket is adjuk meg, mert szükség lehet rá a helyszínen (pl. mert módosul a rendelésünk).

Vigyünk a kenyereknek, cuccoknak ládákat, lehet az papírdoboz is, mert így sokkal könnyebb szállítani az élelmiszereket.

A mi rendelésünket tudod hol találd meg :-)

Be kell szereznünk a cuccokat az akcióra. Ami eszköz, azt megvehetjük akár pár hónappal korábban is, ha biztos az anyagi háttér, és a túrát is mindenféleképpen megtartjuk (ha rossz idő lesz, akkor majd más időpontban, legeslegrosszabb esetben a következő évben).

Ami nem romlandó élelmiszer, azt persze megvehetjük több nappal az indulás előtt. A kényes dolgokat a túra kezdőnapja előtti délután szerezzük be. Azért ne hagyjuk az indulás napjának reggelére, mert egyrészt lesz épp elég feladatunk akkor, figyelni kell sok mindenre, kezelni az esetleg fellépő problémákat. Másrészt ha hiány van valamiből, akkor még van időnk más üzletbe is benézni.

Jól gondoljuk át mit kell vennünk, és mit szükséges majd az akció idején beszereznünk. Figyeljünk a szavatosságra, a zöldségek, gyümölcsök frissességére. Így például paradicsomot, uborkát, salátát inkább majd az első nap folyamán, a vacsorához hozzuk el a beszerzőhelyről, mert könnyen összetörhetnek a pakolásnál, az indulópont megközelítésénél.

Vigyünk az eszközlístát magunkkal, amely persze a korábban megvásárolni kívánt élelmiszereket is tartalmazza.

Túlzottan ne aggódjunk, ha elfelejtettünk valamit. A cuccok többségét meg lehet kapni a térség településein is. Ez alól kivételt képeznek a műszaki cuccok és a gyógyszerek, hiszen ritkán lakott, kis falvakkal megáldott térségekben nem találunk minden településen ilyen üzletet. Felmérés, bejárás során utánanézhethetünk a lehetőségeknek, hogy ne érjen meglepetés minket.

A beszerzésnél részesítsük előnyben a helyiek tulajdonában lévő boltokat, vagy magyar hálózatok üzleteit. Biztos ismerünk olyan boltot, amely nem, vagy alig drágább, mint a nagy bevásárlóközpontok üzletei.

Számoljuk ki, hogy mennyi kiadásunk lesz a túra idején, és vegyünk fel megfelelő mennyiségű készpénzt. Amit lehet, később fizessünk ki, az akciót követően átutalással, hogy csökkentsük a nálunk lévő készpénz mennyiségét. Vegyük azt is figyelembe, hogy kistépüléseken sokszor nincs bankautomata. Ha nem ismerjük a területet, a településeket, akkor tájékozódjunk előtte.

Ha már biztos a túra megtartása, nincs, vagy nem látszik természeti, anyagi, szervezési akadályozó, ellehetetlenítő tényező, akkor küldjük ki **sajtóanyagot**. Ha nincs sajtólistánk, akkor alkossunk: médium neve, jellege, telefonszáma, e-mailje, kontakt személy neve, visszajelzett-e,

közzétették-e, megjegyzés rovat stb. Nem most tanítunk meg, hogy kell sajtóanyagot összeállítani, de segítségképpen adunk egy-két tanácsot, és saját sajtóanyagunk is megnézhető a honlapunkon.

Pár tipp:

- Legyen érdeklődésfelkeltő. Hangsúlyozzuk a médiának, embereknek fontos tényt (például mi kiemeltük a projekt magyar-szlovák jellegét, különösen akkor, amikor a két ország viszonya feszült volt).
- Ne küldjük ki túl korán, mert elfelejthetik a sajtósok, és még az is előfordulhat, hogy bejön egy rossz idő, és elmarad az akció. A túra előtt 1-2 nappal nyomjuk ki. Persze pár nappal korábban is megírhatjuk a szöveget, sőt a címlistát mindenféleképpen korábban állítsuk össze, ha szükséges.
- Számítsunk rá, hogy a sajtósok sokszor kiszámíthatatlanok. Ezért készülünk fel arra, hogy elküldés után egyből felhívnak, avagy rosszul teszik fel a sajtóanyagot, elkövetnek egy-két hibát. Előfordulhat, hogy a lehető legrosszabb időpontban akarnak velünk a helyszínen interjút csinálni. Ezért kiküldés után hagyjunk időt magunknak a sajtóanyag megjelenésének követésére. Sajtós adatbázist is fejlesszük közben, vagyis ki jelentkezik (személy szerint is!), milyen címről, számról, hol jelenik meg, mennyien olvassák stb. Lehetőleg ne egy személy feleljen a sajtóért: legyen két ember is felkészülve arra, hogy nyilatkozzon. Lehet, hogy pont akkor telefonál egy sajtós, amikor eligazítást tartunk 20 személynek. A sajtónak nem jó nemet mondani, ezért megoldás, ha a szervezőktől valaki más is tud riportot adni.

Ja, és a fészбúk! Ott is legyenek fenn a publikus anyagaink, így sajtóhírünk is. Az FB nálunk egyértelműen legyőzte a honlapot, sokkal többen olvassák ott híreinket.

És végül az utolsó feladat: előző este **pakoljuk be** a cuccokat az autóba és az utánfutóba, ha biztonságos helyen tudjuk hagyni az autót. Az indulási nap reggelére minél kevesebb feladatot hagyjunk, ezt tapasztalatból mondjuk. Ha nincs tuti hely a kocsinak és az utánfutónak, akkor is készítsük elő a holmikat, hogy másnapra csak a bepakolás maradjon.

2. Megvalósítás

Az elindulás előtti napokban, órákban sűrűn ellenőrizzük, aktualizáljuk az előttünk álló feladatok és a résztvevők listáját.

Időben rakjuk össze a saját holminkat. Ne hagyjuk az utolsó pillanatokra, mert akkor könnyen otthon hagyhatjuk létfontosságú eszközeinket, úgy mint úszónadrág, alsónadrág, vagy bugyi, zseblámpa, résztvevők listája. Lehetőleg két olyan telefont vigyünk magunkkal, amelynek eltérő szolgáltatója van. Szervezőként fontos, hogy mindig elérhetőek legyünk. Hazánkban viszont található egy-két folyó (Ipoly is ilyen), amely mellett nincs folyamatos térerősség minden szolgáltató részéről. Ezért ajánljuk a túra előtti tesztelést, és szükség esetén két különböző mobil használatát. Töltőről is gondoskodjunk, ne maradjon ki a csomagból!

A helyszínre való megérkezéskor várjuk meg az összes résztvevőt. Alapvető, hogy az **ismerkedési** és **felkészítési** körben ott legyen mindenki, hiszen sok infót kell elmondanunk, és nyilván, nem jó azt többször ismételtetni. Ha valaki késik a megbeszélt időponthoz képest, akkor őt hívjuk fel. A helyzettől függően kezdjük el, vagy várunk a tájékoztatással. Ha így keletkezik egy kis üresjárat, akkor azt hasznos időtöltésre fordíthatjuk a csapattal: saját cuccok kikészítése, beöltözés, spárgák darabolása stb.

Amikor a helyzet már alkalmas rá, alakítsunk ki egy nagy kört, és kezdjük el az ismerkedést. Mindenkit kérjünk rövid bemutatkozásra (név, honnan jött, miért vesz részt a túrán, mit vár stb.). Legyünk erélyesek, ha kell, és 15-20 percnél több ne menjen el erre a célra. Ezt követően **ismertessük** a munkával kapcsolatos tudnivalókat, amelyeket nem, vagy csak részben küldtünk el korábban. Most hasznosíthatjuk listánkat.

Mi a következőket mondjuk el az Ipolytisztításnál:

- Mi a célja a tisztításnak, egy kis rövid történeti visszatekintéssel fűszerezve.
- A folyószakasz jellegzetességei, így mélysége, szélessége, kanyargóssága, akadályozó tényezők (zúgó, duzzasztó, bedőlt fa, határszakasz stb.), kis vízállás esetén hol és hogyan lehet menni (szükség esetén nem nyomni lapáttal, hanem kiszállni).
- Mi a túra menete az akció során (fontosabb helyek és B-terves póthelyek, programok megemlézése időpontokkal, hangsúlyozva, hogy minden reggel ezeket elmondjuk).
- Az első nap részletes időbeosztása, távolságok, akadályozó pontok, szemét-lerakóhelyek felsorolása, beazonosítása. Ennek kapcsán a térkép bemutatása, magyarázata és átadása a résztvevők számára.
- Mit gyűjtsenek és hogyan: nejlonokat, műanyagdobozokat, pillepalackokat, sörös dobozokat, autógumikat stb. Vagyis mindent amit szemétnak tartanak a szárazföldön is, ami nem nagy darab, és nem minősül veszélyesnek, azt mehet a nejlonzsákba. Vegyék fel a GPS-koordinátákat, vagy készítsenek fotókat, ha valamit nem tudnak kivenni a vízből. Nem kell bántani a fauszadékokat, bedőlt fákat (kivéve, ha balesetveszélyt okoznak).
- Veszélyes anyagokat külön gyűjtsük, általában ezek nagy darabok, így tegyük be a kenuba, de jelölt nejlonzsákba is kerülhetnek. Ide tartoznak az autógumik, hűtő (igen, volt már vele dolgunk), olajos flakonok, aksik, gyógyszeres dobozok, azbesztes hullámpalák. Ezeket a hulladék szállító külön viszi el.
- A kenuk egymás közelében legyenek, nem jó szétszóródnunk. A vezérhajó fix legyen, azt ne előzzék meg, csak ha nagyon szükséges. A szemétszedést a hajók spontán is csinálhatják: aki előbb meglátja, övé a cucc, de be lehet osztani az oldalakat, és nagyjából a szakaszokat a vizen. (Tiéd addig a nagy száraz fáig, jobb oldalt a folyó!)
- Mit csináljanak, ha egy-egy hajó tele van szeméttel. Meg lehet osztani a kenuk között, ha túl messze van a következő pont, vagy vissza lehet menni az előző kirakóhelyhez. Az adott hajó – a vezérhajóval egyeztetve – előre is mehet a szeméttel, akár még másoktól is átvéve a cuccot, majd a lerakási pont környékén megvárja a többieket. Kérjük a kenukat, hogy a telepakolt zsákokat számolják, hiszen összesíteni akarjuk az eredményeket.
- Ismertessük a biztonsági, higiéniai és túrázási előírásokat. Ha határfolyón vagyunk, amely nem minősül schengeni határnak, úgy közöljük, mit tiltanak a jogszabályok.
- Mit kell vinni a kenukban (nejlonzsákok, spárgadarabok, csáklya, műanyag- és vászonkesztyűk, lapátok, hordó, vizes flakonok, gyümölcs, keksz, saját cuccok).
- Kérdezzük meg, hogy mindenki kenuzott-e már. Ezt persze megtettük az akció előtt, de nem árt itt is ellenőrizni, ha túl sok az új ember. Ha van valaki, aki alig ült még kenuban, akkor két olyan személyt kapjon társnak, akik tapasztaltak, és tudják őt oktatni a túra elején. Említsük meg a legfontosabb kenuzási alapelveket. Ha nem vagyunk gyakorlott kenusok, akkor keressünk rá oktatóanyagokra. Mi a <http://vidraportal.hu> honlapon, az Okosságok síkvíztől vadvízig c. menüpont alatt szereplő Típek vízi túrázóknak c. írást ajánljuk. (A linket kiküldhetjük korábban a tájékoztató levélben.)
- A kenubeosztási javaslatot ismertessük és vitassuk meg. Általában nincs ezzel probléma, az előre kigondolt ülésrendet a többiek elfogadják. De olykor lehet módosítási javaslat, vita, erre készülünk fel. Legyünk rugalmasak, hiszen önkéntesek jöttek az akcióra, akik szeretnék jól érezni magukat.

„Már-már szerelemmel
szeretem és tisztetem a vizet.
Az élő vizet – mint például
az Ipoly –, amely a hátát a
hajód gerincéhez simítja, ha
jó kedvében utazod meg; de
oldalba vág, megdöngeti a pa-
lánkodat, farba is rüg akár, ha
tiszteletlenül vagy tudatlanul
akarnád a hajód alá fogadni.
Szállj a vízére kellő alázattal,
és akkor tengernyi ábrázatot
mutatja és mindegyikhez
másféle hangot ad...”
(Mekkey Péter, Karikátor,
2010)

- Ha a parti személyzet nem áll legalább két emberből, akkor beszéljük meg: ki miben tud segíteni, amikor nem a vizen tartózkodik. Lehetőleg osszuk is be a feladatokat aznapra (fagyűjtés a táborhelyen, vacsoraalkészítésben való segítség, nagy edények elmosása stb.) Mehet ez persze spontánabban is, de amit lehet, előre tisztázzunk.
- Említsük meg, hogy képek és videók készülnek a munka során, és jelezzük, ha valaki nem akar ezekre rákerülni különböző okokból kifolyólag. Kérjük, hogy minél többen fotózzanak, készítsenek videót, és majd a túra után juttassák el a szervezőknek.
- Adjuk meg telefonos elérhetőségeinket. Jobb ha itt is elhangzik, minthogy ennek hiányában ne tudjunk valakinek segíteni.

Az ismerkedés, a tájékoztatás és a kenubeosztás után, a cuccok összeállítása, a kenukba való bepakolása és a **vízreszállás**, pár perces próba vezetés következik. Erre elmegy sokszor fél óra is. Legyünk türelmesek, segítsük a cuccolást, hogy ne hiányozzon semmi a vízi munkánál. Segítsünk spárgát vágni, vizespalackokat tölteni etc.

Összességében 1,5 órát is igénybe vehet a megérkezés, az ismerkedés, a taktikai megbeszélés és a bepakolás. De ne spóroljunk a tájékoztatással, hiszen arról a szakmai szintről indul a túra, amit ott előadunk, összehozunk közösen.

Amikor a csapat elindult a túrára, akkor jönnek számunkra a **parti tennivalók**: élelmiszerek beszerzése ebédre, vacsorára; vizes ballonok feltöltése; ebéd helyszínének felkeresése, kialakítása és az ebéd előkészítése. Használunk kell nagy terítőt, vagy tiszta nejlont a megterítéshez. Biztosítsunk kétfázisú kézmosót és edénymosót is. Nagy vizes ballonokat is tegyük ki, sok víz fogyhat.

Ha van időnk, akkor szedjük szemetet az ebéd helyszínének közelében, ezzel is hozzájárulunk az akcióhoz, másrészt ebéd hangulatát fokozzuk. Ne hagyjuk őrizetlenül a kocsis utánfutót forgalmasabb partszakaszon! Ezt meg tudjuk oldani, ha ketten vagyunk.

„Zsolt mindenütt ott van: tüzelőt gyűjt, főz, szervez, mindent megold és mindenre válaszol (mellesleg még szakmázik is – lásd előző mondat); Zoli irányít és beoszt; Gábor fáradhatatlanul hordja a vizet; Viktor fáradhatatlanul táplálja a tüzet (mellesleg főz is, amikor azt kell); Artúr profi módon teszi tisztába a kondérokát; Edgár és párja a talp alá valót „hangoztatják” – tér és idő hiányában nem is folytatom. Csapatmunka van.”
(Mekkey Péter, Karikátor, 2010)

reggeli kelés időpontját. Kérdezzük meg, ki tud segíteni a reggeli elkészítésében.

A vacsora végén gondoskodjunk az elpakolásról, a vacsoramaradék megoldásáról (sokszor másnap reggelre eltehető, persze ez időjárás és kajafüggő), mosogatósról. Ha nem túl fáradt a csapat, akkor őket is vonjuk be a teendőkhöz.

Mivel most kezdődött a munka, és több esetben is nem összeszokott emberek kerülnek egy csapatba, így **ebédnél** beszéljünk a tapasztalatokról. Ha szükséges, változtassunk a dolgokon, így például a kenubeoosztáson. Ne felejtünk el adni zsákokat, spárgadarabokat, vizet, kekszet, gyümölcsöt a csapatoknak.

Ebédet követően elpakolás vár ránk, a vizes ballonok feltöltése, ha kell élelmiszerbeszerzés (romlandó cuccok és nagy meleg esetére), majd a táborhely felkeresése. Szánjunk időt arra az esetre, ha a kinézett **táborhelyet** mások elfoglalják. (Persze az akció előtt kitehetünk egy táblát, hogy folyótisztítás céljára lefoglalva ekkor és ekkor, de bizonytalan ennek hatása.) Ekkor jön a B-terv, a második számú táborhely megkeresése. Természetesen a módosítást legalább a vezérhajóval közöljük.

Kezdehetjük a kikapolást, a kaja előkészítését, majd magát a **főzést**. Törekedjünk arra, hogy fél 7 környékére kész legyen a vacsora, mert addigra beérhetnek a csapatok. Mind a reggeli tájékoztatón, mint ebédnél mondjunk időpontot: mikorra érjenek be a pihenőhelyre, táborhelyre a kenuk. Hogy ne legyen túl nagy csúszás, a vacsora elkészülte és a beérkezés időpontja nagyjából egybe essen. Hangsúlyoznunk kell a résztvevők számára, hogy folyamatosan kövessék, hol tartanak az adott túraszakaszon. Időben hagyják abba a szemétszedést, és csak evezzenek meleg vacsorájuk érdekében.

Ha van időnk, akkor alakítsuk ki a táborhelyet (kaszálás, ha szükséges; cuccok kikapolása, bár ez időjárás függő; szemétszedés). Így kellemes táborhelyre van kilátásunk. A sátrakat ne állítsuk fel, mert sokan mauguk szeretik kiválasztani a sátorhelyüket.

Amikor **beérkezik a csapat**, akkor hordják ki a szemetes zsákokat és a cuccaikat, majd mossanak kezet. Kérdezzük meg, hogy pakoltak-e ki útközben tele zsákokat (előre megbeszélte helyen-e, vagy máshol), volt-e különleges esemény stb. Az összegyűjtött zsákokat számoljuk össze mások segítségével (azt is, amit útközben tettek ki), és fotózzunk is. A **vacsora** előtt mondjuk el a WC-lehetőségeket és a holnap

A vacsora után jöhet a **kikapcsolódás**: tábortűz, zene, falu meglátogatása, előadás stb. Szervezőként számítsunk arra, hogy a szabadidős programok egy részén nem tudunk részt venni, mert pakolunk, beszerzünk, főzünk. De igyekezzünk bekapcsolódni, hiszen ismeretszerzésen túl ezek lazulási, közösségépítési lehetőségek!

Reggel időben keljen fel az előkészítő-csapat! Induljunk el beszerzésre, gyulladjon a tűz, készüljön a reggeli! Szükség esetén szóljunk be a sátrakba, hogy ne csússzunk ki az időből, és a reggeli is megfelelő állapotú, hőmérsékletű legyen. **Reggeli** közben, vagy után adjunk tájékoztatást az aznapi időbeosztásról, folyószakaszcsoportról, beleértve az akadályozó tényezőket. Adjuk meg az ebéd- és táborhely (pótot is) leírását, koordinátáit, valamint beszéljünk az előző napi tapasztalatokról.

Mielőtt **elindul a csapat**, a sátraikat le kell bontaniuk és a cuccaikat is a kocsi, utánfutó közelében kívánatos vinniük. Vízreszállás előtt ellenőrizzük, hogy a szokásos felszerelés megvan-e a hajókban.

Innentől kezdve a forgatókönyv nagyjából ugyanaz, mint az előző napon. De írjuk a feladatainkat, pipáljuk is őket, számoljuk és írjuk az összegyűjtött szemetet (zsákok, abroncsok, nagyobb cuccok számát is), és kattogjon folyamatosan a fényképezőgép, pörögjön a videó! Ellenőrizzük megérkezésekkor, hogy a lapátok, mentőmellények, csákyák darabszámra megvannak-e.

Az utolsó mozzanat, hogy a **búcsúzkodós (est)ebédet** összehozzuk. Lehetőleg ebbe vonjuk be a helyieket, a horgászegyesületet például, mert jócskán van nekik is hasznuk az akcióból. A búcsú estebéd lehetőleg olyan helyen legyen, ahol a szemeteszákokat ki tudjuk pakolni, a kenukat fel tudjuk tenni a trélerre, a közösségi közlekedés megállója és a parkoló kocsik közel

vannak hozzánk. Ha ezek a feltételek nem jönnek össze, akkor máshol is befejezhetjük a túrát, kicsit arrébb a kajálás helyszínétől. Az estebéd végén mondjunk köszönetet a résztvevőknek, összegezzük az eredményeket, tapasztalatokat. Kérjük a fotók, videók beküldését, majd adjuk át ajándékunkat.

Végül készítsünk egy közös képet, lehetőleg az utolsó szakaszon összeszedett hulladékokkal. Romlandó élelmiszereket is osszuk szét, hasznosuljon belőlük minél több!

Ha a hajókat vissza kell vinni vizen az arrébb lévő kölcsönzőbe, vagy más helyre, akkor azt még reggel beszéljük meg. Jobb, ha az utolsó feladat időben kiderül mindenki számára.

Ne feledjük, hogy a kenukat tisztán kell átadnunk, tehát a leadás helyszínén ki kell mosnunk a hajókat. Legyen elég szivacsunk, de biztos tudunk kérni a kölcsönzőstől is.

Aztán még egy búcsúzkodás, és irány haza!

3. Utómunkálatok

MÉG AZNAP ESTE

A túra befejezésével sem pihenhetünk rögtön. Ha nem is pakolunk ki egyből, de biztonságos helyen kell hagynunk a cuccokat. Gondoskodnunk kell a maradék, romlandó kaja eltevéséről, hasznosításáról.

Ha béreltük, illetve kölcsönkértük az autót és/vagy az utánfutót, akkor könnyen elképzelhető, **vissza kell vinnünk** az akció után közvetlenül. (Lehet, hogy így egynapos bérlési költséget tudunk megtakarítani.) Ha ez így van, akkor a cuccokat ki kell pakolnunk a járműből.

28

MÁS NAP

Egy-két önkéntes már reggel hívhat minket (ha nem tette meg már előző este): valamit ott felejtett a „központi” cuccok között. Figyeljünk arra, hogy az „idegen” ruhákat megszáritsuk, még ha nem is jelentkezik értük a tulajdonosaik.

Legelső dolgunk a magánjellegű feladatokon túl a **szemétszállító** felhívása. Ha oda helyeztük el a zsákokat, ahová megbeszéltük, akkor is ejtsünk meg egy telefont, mondjuk el, összesen mennyi zsák van. Netalán változás van a megbeszéltekhez képest, akkor azt ne csak telefonban közöljük, hanem írjuk le e-mailben is. Lehetőleg a pontokat webes térképen is jelöljük meg, a linkeket küldjük el.

A befejezést követő nap ki kell **pakolnunk** a cuccokat. Ha van közöttük kölcsönkért, akkor lehetőleg mielőbb juttassuk vissza a tulajdonosának. Ami sokkal fontosabb: vízi túrán voltunk, nagyon sok cucc nedves, sáros lehet. Ezeket mindenféleképpen tisztítsuk meg és teregessük ki, nehogy bepenészedjenek. Nyilván 1-2 nappal eltolhatjuk ezt a mutatóványt, de túl sokáig ne várjunk, mert érhet meglepetés.

Tisztítsuk meg és teregessük ki a sátrakat (ha vittünk), az étkezési és csapadék elleni nejlombokat, a kesztyűket (a gumikesztyűket környezetkímélő fertőtlenítőszerrel mossuk is ki), a megmaradt szemetes zsákokat és az egyéb cuccokat, amelyek érzékenyek lehetnek a vízre. Tegyük ugyanezt az érdekes talált tárgyakkal is, mert lehet, hogy azokat használnunk kell tévés interjúk során.

A nem romlandó élelmiszerek hasznosításáról is gondoskodjunk: ne maradjanak a folyótisztítási cuccok között, mert a következő túrán nem biztos, hogy tudjuk használni.

Az elromlott eszközöket is vegyük számításba, és szükség esetén gondoskodjunk megjavításukról.

Lehetőleg írjuk össze, hogy milyen eszközökből mennyi maradt meg, ez jól jöhet a következő akció tervezésénél. A listát digitálisan is rögzítsük, hogy mások is hozzá tudjanak jutni.

Biztos fáradtak vagyunk. Lehet, hogy dolgoznunk kell munkahelyünkön, de amennyiben időnk engedi, a résztvevőknek írjunk pár soros **köszönőlevelet**. Kérjük őket újból fotók, videók elküldésére, élménybeszámolók írására.

Írjuk meg, hogy nagyjából mikor jelennek meg a visszatekintő írások, képek, élménybeszámolók a honlapon, és kérjük engedélyüket a közzétételhez.

Most tudjuk meg a véleményüket a tisztítási akcióról! Ha van időnk, akkor készíthetünk számukra egy értékelő ívet (miénket a Neten, az ismert helyen megleled), de az is elég, ha kérjük: írják le, mi volt jó a túrán, és min kell még változtatnunk.

KÖVETKEZŐ NAPOKBAN

Szedjük össze, hogy hol, mely **médiумokban** jelentek meg tudósítások a munkáról. Ezeket mind lementett oldallal és linkkel is rögzítsük. Ha telik az időnkéből, akkor az összegyűjtött infókat építsük be a sajtós adatbázisunkba, hiszen jól jöhetnek a következő akció szervezése, médiумok tájékoztatása során.

Könnyen elképzelhető, hogy egy-egy média még megkeres minket, és személyes interjút, stúdióbeszélgetést kér. Az interjúra készülünk fel: tudjuk meg, hogy milyen összetételű szemetet

sikerült összegyűjtenünk, legyen pár érdekes sztori is a tarsolyunkban, és a beszélgetésre, riportra vigyünk magunkkal pár vicces dolgot.

Nézzük át a projekt **pénzügyi** részét, és tegyük meg a szükséges lépéseket az anyagiak lezárásához. Ha valahol nem tudtak az adott helyzetben számlát adni, még ha ezzel sértettek is előírást, szerezzük be ezeket a számlákat. A nálunk lévő pénzzel, számlákkal persze elszámolunk, de gondoskodjunk róla, hogy az átutalások is megtörténjenek.

A kiadásokat vezessük külön egy fájlban, még akkor is, ha a számlákat a könyvelésben elkülönítik. Nem árt, ha nekünk is van egy külön pénzügyi adatbázisunk a projektről – aki szervezett már akciót szervezeti keretek között, az tudja, miért van erre szükség.

Készítsünk egy kimutatást: főbb költségvetési tételenként, csoportonként mennyi volt a kiadás (ha volt pályázat, akkor használhatod a kategóriáit). A bevételeket is soroljuk fel, majd készítsünk eredménykimutatást. Ez nagy hasznunkra válik különböző jelentések, beszámolók készítésekor, de a következő tisztítás tervezésekor is.

EGY HÉTTEL KÉSŐBB

Amennyiben tudjuk, **ellenőrizzük** le, hogy elszállították-e a szemetet. Ha nem tudunk kimenni a helyszínekre, vagy ismerősöket megkérni a csekkolásra, úgy legalább a szemétszállítót kérdezzük meg a feladat végrehajtásáról. Sajnos az Ipolytisztítások történetében volt már példa a szolgáltatóval való félreértésre, és a zsákok ott maradtak pár hónapig az egyik helyszínen.

Rendeznünk kell a dolgokat a támogatók, partnerek felé is. Ne felejtjük el feltüntetni a szponzorokat a beszámolóiban, cikkekben, interjúkban!

A **támogatóknak** is írjunk köszönőlevelet! Hozzuk tudomásukra, hogy milyen eredményeket értünk el, hány fő vett részt az akcióban, mire használtuk a támogatásukat (ha nem egyértelmű). Mellékeljük pár képet, küldjük el a sajtómegjelenések linkeit, vagy nyomtassunk ki belőlük párat. Végül visszatekintő írásunkat is linkeljük be a köszönő levélben.

A támogatókkal tartunk a kapcsolatot, amikor lehetőségünk van rá, és nem érzik toladónak a jelentkezésünket. Például ha szervezetünk nyílt programot szervez, hívjuk meg rá képviselőiket. A folyamatos kapcsolattartás segít abban, hogy máskor is támogassák munkáinkat.

Amikor beérkeztek a fotók és az élménybeszámolók a résztvevőktől, akkor állítsuk össze az akcióra **visszatekintő írásunkat**. Legyenek benne linkek (fotógalériára is), idézzünk bátran a résztvevőktől, sőt élménybeszámolóikat egészben is megjelentethetjük, ha ehhez hozzájárultak.

Tegyük fel persze szervezetünk oldalaira az írást, de más portálokra is helyezzük ki, ha tudjuk. Ne felejtjük el a települési honlapokon is megjeleníteni anyagunkat. Itt sokszor csak arra nyílik lehetőségünk, hogy fórum rovatban tegyük közzé. De használjuk ezt is, 2-4 érdeklődésfelkeltő mondattal és egy linkkel!

Az eredmények terjesztését természetesen más formában is megtehetjük, mint ahogy az Előkészítés fejezetben leírtuk.

Végül **értékeljük** szervezőkkel, esetleg egyes partnerekkel a munkát. Ehhez használjuk fel a résztvevők visszajelzéseit (ha saját ívet küldtünk ki, akkor könnyen össze tudjuk foglalni a válaszokat), a partnerek esetleges visszacsatolásait, a számszaki adatokat. Erről készítsünk emlékeztetőt. Többek között azért, hogy a következő tisztítás szervezése során a tapasztalatokat tudjuk hasznosítani.

Az értékelés nagyban segíti, hogy a következő években a projekt továbbfejlődjön, még hatékonyabb és eredményesebb legyen.

Problémák, tanácsok

A hatszori akció rengeteg tapasztalattal szolgált számunkra. Sok gonddal szembesültünk, amelyre reagáltunk így, vagy úgy. De egy biztos: most már sokkal jobban tudjuk, hogy kell a hibákat elkerülni, a problémákat megoldani.

Problémák:

TERMÉSZETI KÖRÜLMÉNYEK

Az akció ideje alatt internet segítségével figyeljük az **időjárás**-előrejelzést, lehetőleg radarképen. Ha nincs okostelefonunk mobilinternettel, vagy nem jutunk hozzá internethez valahol, úgy hívjuk fel olyan ismerősünket, aki a radarképet meg tudja nézni. Természetesen használjuk saját időjárási tudásunkat és tapasztalatainkat is bátran: ha légköri instabilitás uralkodik, és hegységek között vezet túránk, akkor radarkép nélkül is nyugodtan számolhatunk esővel.

Vihar, vagy nagy eső közeledtével a hajókat értesítsük, és lehetőleg érjenek be a táborhelyre annak kitöréséig. Ha „csak” 1-2 órás viharról van szó, úgy építménynél (pl. hídnál) is meghúzódhatunk, de semmi esetre se legyünk a vizen. Amennyiben még is kinn rekedünk, úgy szűkség esetén a kenukból kipakolva, a cuccokat vízmentesítve a kenuk alá fekdühetünk, magunk alá téve vízhatlan cuccokat. Kisebb viharnál a folyó szélén, a bokrokban is megkapaszkodhatunk, ha nincs más megoldás. De nagy, öreg fák közelében ne legyünk, a vihar kidöntheti őket!

Nagy **hőség** miatt nem mondtunk még le akció, ugyanakkor ez a helyzet is intézkedéseket követel: több ivóvizet és más frissítő nedűt, korábbi kelést, és lehetőleg kora délutáni pihenőt, valamint beszerzésnél, főzésnél romlandó alapanyagok, ételek miatt nagy körültekintést.

Árvíznél vagy meder 90-100%-os telítettségénél lemondjuk a túrát. Részben azért mert a folyó így veszélyes a kenuzók számára (gyors a sodrás, és ráadásul nagyon sok, keresztbe álló, kidőlt fa nem látszik így a vízben, megvan az esélye a beborulásnak), szemetet is alig lehet szedni. Ráadásul az árvíz sokszor újabb szemetet hoz le, vagyis munkánk részben feleslegessé válna. Harmadrészt a hordalékos víz nem nyújt szép élményt a túra során, nem beszélve a fürdési lehetőségekről.

Kis víz miatt még nem mondtunk le a túrát, de 2012-ben a vízszint a határán volt annak, amelyben még lehetett normálisan haladni. Gyakran flinsztonozás volt, vagy ki kellett szállni a kenukból, és vontatni őket több méteren keresztül.

Épp ezért sem szabad túlterhelni a hajókat, például négyfős legénységet betenni egy-egy kenuba. Továbbá nem új, hanem már jelentősen igénybe vett hajókat kell vinni a tisztításra, hiszen a kenek alja alacsony vízállásnál könnyen megsérülhet. A használt hajók bevetése a munka jellege miatt is erősen ajánlott!

SZERVEZÉS

Mindig legyen **B-tervünk** a tisztítás idején, egyes napszakokra lebontva. Fel kell arra készülnünk, hogy esik az eső, vagy más miatt nem tudjuk a túrát folytatni. Tervezhetünk kultúrprogramot erre az időszakra, de vigyünk magunkkal kártyát, társasjátékot is, hátha a sátrakba szorulunk. De kisebb esőben focizni, tollaslabdázni is kitűnő, főleg, ha füledt meleget ver el a csapadék!

Fel kell arra készülnünk, hogy a résztvevők többsége nem ismeri a folyót. Nyomatékosítva kérjük, hogy a hajók nagyjából együtt mozogjanak a vizen, és a **vezérhajó** valamint a separúhajó legénységében egy-egy, a folyót jól ismerő ember is legyen. A vezérhajó ne engedjen maga elé senkit, és a fontos pontoknál (duzzasztón való átkelés, veszélyesebb zúgó stb.) várja meg a többieket. A **seprúhajó** pedig ne hagyjon le egy hajót sem, utolsóként legyen mindig a vizen.

Tanácsok:

A **legelső akciónál** mindig sokkal több a szemét, mint a későbbiekénél: ilyenkor kell kiszedni néha a több évtizedes anyagot: gumiabroncsokat, vashordókat, bútorokat.

Az első alkalommal lassú haladást tervezünk, különösen a települések közeli, vagy horgászok által kedvelt szakaszokon!

Készüljünk fel a **legrosszabb időjárásra**, amely az adott hónapban előfordulhat: mindig legyen száraz fa (ez tároljuk kocsiban, papírral együtt, egy nagyobb zsákban, és akkor nem érhet megseppesítés). Vész esetén a nejlonzsákokat, természetesen tisztaállapotában is használhatjuk eső ellen. A konyha feletti sátorról, amely egy kiköthető nejlon legyen, gondoskodjunk, így mindig tudunk meleg ételt varázsolni.

Vízi túra szleng 1. - Flinsztonozás

A flinsztonozás, mint kifejezés az amerikai, The Flintstones című rajzfilmből ered, amelyben Frédi és Béli, a két kőkorszaki szaki járművét lábbal hajtotta. A hajó alacsony vízállás esetén többször elakadhat – ilyenkor a legénység evezőjével löki magát előre a kavicságyban, illetve az iszapban. Ezt, vagyis a nagyon sekély vízben történő evezést nevezzük flinsztonozásnak.

Vízi túra szleng 2. - Seprűhajó

Gyalogos teljesítménytúrákon seprűnek hívják azt a személyt, aki a szervezők részéről utoljára megy végig a túra útvonalán, és bevárja, támogatja a résztvevőket. Ha valaki letért az útvonalról, eltévedt, azt lehetőleg megkeresi. „Lesöpör” mindenkit, vagyis elméletileg ő az utolsó ember. Az olyan kenus túrákon, ahol sok az adott folyót nem ismerő résztvevő, illetve eltérő erősségűek a kenus csapatok, szükség van seprűhajó bevetésére.

nyeges, hanem esti program tervezése kapcsán is – sem túl közel, sem túl távol nem legyünk a településtől); megfelelő kikötési lehetőség (ne meredek partfalnál legyen a táborhely, ahol nehéz a kiszállás, cuccok kipakolása); reggeli árnyék (nem díjazzuk, ha már fél hatkor süti a nap a sátrunkat). Ezek mind fontos szempontok. Nyilván nehéz olyan táborhelyet találnunk, amely az összes szempontnak eleget tesz, de törekedjünk a minél tutibb táborhely megválasztására! Mert egész napos fizikai munka után alapszükséglet a nyugalom és a biztonság.

Minden hajóban legyen egy **kenuzásban tapasztalt** ember, aki ráadásul az adott vizen is volt már! Különösen fontos a helyi tudás és a kenuzásban való jártasság keskenyebb, változatosabb folyókon, így például az Ipolyon. Jól osszuk be a hajók legénységét! Ne legyen kirívóan gyenge csapat, amely veszélybe kerülhet, vagy csak nagyon lemaradhat!

Jól válasszuk meg a **táborhelyet**! Legyünk tekintettel a következő szempontokra: zaj (például közút közelsége, de akár lakóházak, üdülők közelsége); folyóparti forgalom (mennyire látogatott a horgászok által, nem jó például hajnalban horgászok érkezésére ébredni); falu közelsége (ez nem csak a **biztonság** miatt lé-

Hazai példák

34

Tiszta-Tisza-Túra (E-misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület)

A nyíregyházi E-misszió Egyesület először 2000-ben, a cianid szennyezés utáni nyáron szervezett egy 8 napos folyótisztítási akciót a Felső-Tiszán, felhasználva a korábbi évek vízitúra tapasztalatait.

Azért rendeztük meg a Tiszta-Tisza-Túrát, mert Egyesületünk és az érintett lakosság is tenni szeretett volna valamit azért, hogy a Tisza környezetvédelmi problémáira felhívjuk a figyelmet. Azóta már nyolc alkalommal vettük fel a harcot a Tiszán úszó szemétáradat ellen.

Az önkéntes segítők eleinte az Egyesület közvetlen vonzásköréből kerültek ki, de dolgoztunk már nyugdíjasokkal és két alkalommal egy budapesti középiskola diákjaival. Munkatársaink közül 4-5 ember mindig részt vesz a túrákon. Önkénteseink létszáma változó, 10-30 fő közötti.

Általában az időjárás és a rendelkezésünkre álló idő dönti el, hogy milyen hosszúak a túrák a Felső-Tiszán, legtöbbször a Tiszabecs-Tokaj közötti 100 km-es szakaszon tevékenykedünk. Egy ilyen esemény viszonylag sok előkészületet és körültekintést igényel.

Az előzetes szervezés lényeges része, hogy tudjanak az akciónkról az érintett településeken a Tisza-menti önkormányzatok, kempingek, ételmezerületek. Érdeemes a kisebb falvakban a büfésekkel és boltosokkal felvenni a kapcsolatot és előre megbeszélni, hogy mikor érkezik és mennyi ételmezszt fog rendelni a csapat stb.

A résztvevők részletes felvilágosítása, felkészítése is fontos, hiszen nem mindenki gyakorló vízitúrázó, s igen kellemetlen, ha nem készülünk fel napsütés, eső, szúnyog, vagy egy borulás esetére. A folyóvíz néha veszélyes meglepetéseket tartogat, főleg a sodrás, a benyúló ágak, vagy egy-egy rosszul megválasztott manőver miatt, de szerencsére bajunk ebből még nem származott.

Általában négyszemélyes kenukat bérlünk Tiszabecsen, ezekben 3 ember ül, s így marad hely néhány zsák szemétnek, valamint a személyes holmiknak, amit gondosan műanyaghordókba csomagolunk. Kényelmi és praktikussági szempontból az utóbbi években minőségi ugrást jelentett a Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság kísérő csónakjának jelenléte, ugyanis a hulladék szállítására alkalmasabb, mint a kenuk.

Minden kenuba teszünk zsákokat, s abba gyűjtjük a vizen úszó szemetet. Néhány kilométerenként a kanyarokban kialakuló homokpadokon megvárjuk egymást, s egyúttal ezeket is megtisztítjuk. Itt szoktuk átrakni a kenukból a teli zsákokat a nagy vízűgyes csónakba. Az egyes megállóhelyeken, amik általában a táborhelyeink is, konténerekbe ürítjük az összegyűjtött szemetet, lehetőleg úgy, hogy a gyűjtőzsákjaink megmaradjanak. A kempingekben, büfék környékén plakátokat helyezünk ki, amelyek az élővizek védelmével és az ivóvízzel való takarékoskodásról szólnak.

A túrák megszervezéséhez, kenubérlésre és a résztvevők ellátására Egyesületünk 2009-ig rendszeresen kért és általában kapott is különböző mértékű támogatásokat a Környezetvédelmi Minisztériumtól, vagy a Nemzeti Civil Alaptól, de olyan is előfordult, hogy pályázati támogatás híján nagyon alacsony költségvetéssel gazdálkodhattunk. Ilyen esetekben a túra tisztító jellegére hivatkozva árendeményeket kértünk kenubérléskor, vagy a kempingek díjaiból. A strandokon az illetékes önkormányzatokat előzetesen értesítjük a csapat érkezéséről; többnyire azzal értékelik a munkánkat, hogy gyűjtőkonténereket biztosítanak és vállalják a hulladékok ártalmatlanítását. Sőt Szatmárcsekén, Tiszamogyoróson és Tuzséron előfordult már, hogy közmunkásokkal együtt dolgoztunk a partokon.

A túrákat júliusra, vagy augusztusra szoktuk időzíteni, mert ekkor általában alacsony a vízszint a Tiszán. Kilátásnak a partok, tiszta a víz, valamint az egyes strandokon is sokan látják, hogy a környezet szépítésén dolgozunk, s ennek pozitív szemléletformáló hatása van.

A média folyamatos tájékoztatására is odafigyelünk; közleményeket küldünk az akció előtt és után, sajtótájékoztatót tartunk – általában a Nyíregyházához közel eső tiszai táborhelyünkön, Tiszabercelen. A televízió látványos felvételeket készít, ahogy szeméttel megrakodva megérkezünk és kipakolunk a csónakokból.

A média képviselői riportokat készítenek a szervezőkkel, és legtöbbször a résztvevőket is megszólaltatják. Több alkalommal a Kossuth rádió műsoraiban is szerepeltünk. Gyakran kérdezik, hogy mennyi és milyen fajta szemetet szedtünk, s mi az akcióval a konkrét célunk. Ilyenkor elmondjuk, hogy zsákmányunk általában a műanyagipar csúcsmínőségű termékeiből, a PET-palackokból áll, de a választék vegyes: gyűjtünk ócska autógumikat, cipőket, gyerekjátékokat és mindenféle műanyag kacatokat, napi 40-50 zsáknyi mennyiségben.

A nyilvánosság előtti szereplésekkel az emberek figyelmét a Tisza nyújtotta lehetőségekre és a problémákra próbáljuk irányítani.

Tisztában vagyunk vele, hogy az efféle akciókkal a Tisza-völgy környezetvédelmi problémáinak okát megszüntetni nem tudjuk, de mégis úgy érezzük: hozzájárulunk egy felelősebb, környezetéért tenni akaró társadalom kialakulásához.

Az Egyesület legfrissebb programja jelenleg a Felső-Tisza térségében a komposztálás népszerűsítése, ami által szintén az ártalmatlanítandó hulladékok mennyiségét kívánjuk csökkenteni. (Mádi Péter Pál, E-misszió Egyesület írása)

Szemétszüret a Bodrogon (Zöld Kör, Bodrog Egyesület)

A Bodrog Egyesület és a hajdúböszörményi Zöld Kör két alkalommal, 2010-ben és 2011-ben tisztította meg szlovákiai partnereivel a Bodrog folyó 65 km-es szakaszát, három napos akciók során.

A Bodrog Egyesület és a szlovákiai Szomotor (Somotor) településen működő BENCE szervezet 2009 elején vette fel egymással a kapcsolatot. A két szervezet alapvetően hasonló profillal és – zömében önkéntesekre támaszkodó – stábbal működik, helyi és mikrotérségi szinten. Közös kutatási és célterületük a Bodrog folyó, amely nem csak a két szervezetet, de a két országot is összeköti.

A programot az is indokolta a környezetvédelmi okokon túl, hogy a szervezetek aktivistáink a hosszabb távú együttműködés építéséhez szükségünk van értelmes és közös szervezésű tevékenységekre.

A 2010-es projekt előkészítése kapcsán a két együttműködő szervezet július-augusztus folyamán saját tagjait, önkénteseit megmozgatva kezdett toborzásba, hogy a tervezett 20 fős stáb összeálljon. A túrát számos helyen (sajtóban, hírlevelekben stb.) népszerűsítették, és a Magyar Természetvédők Szövetsége tokaji tagszervezeti találkozójának előprogramjaként is meghirdették.

A 20 fő önkéntes a 3 napos túra alkalmával mintegy 4 m³ hulladékot gyűjtött össze. Sikerült a munkába bevonni 2 tokaji középiskolát, 1 sárospataki általános iskolát és 2 községi önkor-

mányzatot (Szegei és Bodrogolaszi). Ezáltal a szervezőknek több mint 100 önkéntest sikerült megmozgatniuk a folyó mentén.

A szeptember eleji esős idő miatt október végén, egy délelőtti „pótakció” keretében Bodrogolasziban, a Bodrog Egyesület székhely településén a szlovákiai Bence Egyesület néhány aktivistájával valamint a helyi általános iskola tanulóival megtisztították a falu folyó menti partszakaszát is.

A szervezők sikeres túrát és egy még sikeresebb munkát tudhattak maguk mögött, amelyek kapcsán 11 sajtóhír megjelenésével a közvéleményt is sikerült megszólítaniuk. Üzenetük sok helyre elért, amelynek lényege: nemzetközi összefogás sürgetése a Bodrog völgyére, az áradások alkalmával a határon túlról – döntően Ukrajna területéről – zúduló hulladékok megelőzése érdekében. A kezdeményezést több társadalmi szervezet, önkormányzat és állampolgári csoport biztosította támogatásáról.

Hasonló célok vezették 2011-ben is a két magyar szervezetet. Abban az évben, a nyár végén ugyanazon a szakaszon akcióztak, a szlovákiai partnerük ezúttal a bodrogszerdahelyi (Streda nad Bodrogom) Tavirózsák Egyesület (Leknice) volt. Mintegy 20 önkéntes dolgozott három napon keresztül a folyón. Kb. 8 m³ szemetet gyűjtöttek össze, és helyeztek el lerakóban.

A folyótisztításokat a Nemzeti Civil Alap és az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság támogatta. Utóbbi többek között motorcsonakkal való szemétszállítással segítette a munka végrehajtását.

A Bodrogot célzó akciókra jellemző, hogy a résztvevők a Zöld Kör Bodrogolasziban lévő vízitúra bázisán találkoznak az indulás előtti délután. Aznap az önkéntesek a szálláshely elfoglalása, a túraeszközök előkészítése és a vízzel való ismerkedés mellett szemetet is szednek a bázis környékén. Az este az ismerkedése és a taktikai értekezleté.

A túra első napján a résztvevők az eszközökkel együtt a szlovákiai Zemplén községbe jutnak el közúton, és innen eveznek le a bodrogolaszi bázisig. Ekkor az önkéntesek kb. 30 km-es szakaszt tisztítanak meg. A vízi munkát többször kiszállások, parti programok szakítják meg. Így az önkéntesek meglátogatják a tragikus körülmények között elhunyt Szegi Lajos olaszliszakai emlékhelyét.

Másnap a központtól délre dolgoznak, és az eszközöket biztonságos helyen hagyva, este visszatérnek Bodrogolasziba. Vagyis a túra nem nomád jellegű, a résztvevők a bázison töltik az éjszakákat. A Bodrogos munkánál is jellemző az esti szabadidős program: borkóstolás Bodrogolasziban, vagy előadás a folyó természeti értékeiről.

A harmadik nap rövidebb: 12 km-es szakaszon zajlik a munka, majd du. 2 óraker sajtótájékoztatót tartanak Tokajon, ahol az összegyűjtött szeméttel is szemléltetik munkájuk eredményét.

Folyótisztítás külföldön

38

Nagyon sok országban szerveznek tenger- vagy folyótisztítást. USA-ban például 1991 óta minden évben megtartják a Nemzeti Folyótisztítás című rendezvényt. Az Amerikai Folyók nevű szervezet által összefogott országos esemény 2012-es számadatai: 400-nál több regisztrált akció, 92 500 önkéntes, kb. 1,6 millió kg összegyűjtött szemét, 62 800 km hosszúságban megtisztított folyópart. Honlapjuk itt érhető el: <http://americanrivers.org> Többek között találunk rajta egy jó kis frappáns videót, no meg egy kézikönyvet, hogyan kell szervezni folyótisztítást az USA-ban.

Persze nem kell messze mennünk, a környező országokban is találunk hasonló példákat. Mi egy horvátországi és egy erdélyi megmozdulást mutatunk be.

Tengertisztítás az Adrián

„Horvátországban is több helyen dolgoznak együtt a helyi közösség tagjai, a környéken dolgozó búvárbázisok, illetve az önkormányzatok azért, hogy a lehető legtöbb hulladékot emeljék ki a víz mélyéről. Természetesen az ilyen programok jellemzően szezon előtt, vagy után vannak, amikor a turistákat nem zavarva lehetséges dolgozni. Már csak azért is érdemes tavasszal elvégezni az efféle feladatokat, mert a nyaralókat így tisztább tenger várja.

A Pag szigeti Novaljában lehettünk a közel-múltban szemtanúi egy április végi szemét-

Köszönetnyilvánítás

Hálával tartozunk önkénteseinknek, akik kitartottak az Ipolytisztítás mellett, dacolva sokszor a kánikulával, az esővel, a hideggel, az árvízzel, a szúnyogokkal. Meghajtjuk fejünket előttük!

Köszönjük támogatóinknak, partnereinknek a sok segítséget, a jó szándékot és türelmet, amely mind hozzájárult a munka eredményességéhez!

Önkénteseink és támogatóink, partnereink neve honlapunkon szerepel.

Zárszó

Csak is azzal a gondolattal fejezhetjük be ezt a kiadványt, miszerint nagyon bízunk a receptkönyv hatásában: még többen kapnak kedvet, erőt és sok hasznos infót az élővizek tisztításához.

Ha növekszik az akciók és a szervezők száma, akkor még többen éreznek hajlandóságot hasonló dolgok művelésére. Egyre kevesebben legyintenek ránk, miszerint ennek semmi értelme, az emberek úgy is eldobják a szemetet. Ez egy gerjesztő folyamat, amellyel elérhetjük a kritikus tömeg mennyiségét – ugyanúgy mint a világ több városában a kerékpáros Kritikus Tömeg akcióval.

Végül felajánljuk segítségünket folyótisztítási munkák szervezéséhez. Nem tudtunk minden tudást, tapasztalatot összefoglalni ebben a receptkönyvben. Ha úgy érzed, tudunk segíteni további tanácsokkal, egy-egy problémád megvitatásával, akkor keress minket az elérhetőségeinken!

De ne feledd: <http://magosfa.hu/folyotisztitas>
Számos információ csak ott található!

„Négy éve történt, hogy a Kölcsey Ferenc Gimnázium tanuló, az E-misszióval először közreműködésben, részt vettek a Zöld Tisza Túrában. A diákok életében ez az élmény meghatározónak bizonyult, és azóta is a nyár fénypontja számukra. Azóta is évről évre összejön ez a csapat, hogy megkíséreljék a megújuló szemétdombok eltüntetését. – „Mióta nyaranta nem csak túrázni járunk le a Tiszához, hanem szemetet is szedünk, sokkal jobban a szívünkhöz nőtt a folyó és környéke.” – mondta Beke Balázs a gimnázium már elbballagott tanulója ... A diákok nagy része hasonló élményekről számolt be. Valamennyien az egész élmény, közösségépítő, személyiségformáló hatásáról beszéltek, és arról, hogy az évek során milyen világossá vált számukra a környezetvédelem fontossága, az, hogy ez nem jár lemondásokkal, és legalább olyan jól tudják magukat érezni, mint amikor csak túrázni jöttek le ...”
(Bayer Tamás, Beke Balázs)

